ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޖަދުވަލު

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 20 ވަނަ ޖަލްސާ

١٤ جُمَادَى الآخِرَة ١٤٤٨

23 ނޮވެންބަރު 2026

(ހޯމަ ދުވަސް)

ޖަލްސާ ފެށުނު ގަޑި: 9:00

ޖަލްސާ ނިމުނު ގަޑި: 10:27

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް އަބްދުއްރަޙީމް އަބްދުﷲ)

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 20 ވަނަ ޖަލްސާ

23 ނޮވެންބަރު 2026 (ހޯމަ ދުވަސް)

---

1. ހަމްދު ސަލަވާތް

<u>ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:</u>

بسم الله الرّحمن الرّحيم، الحمد لله والصّلاة والسّلام على رسول الله وعلى آله وصحبه ومن والاه. މަޖިލިސް ފެށުނީ.

2. ޖަލްސާގެ ހާޒިރީ އިއުލާން

<u>ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:</u>

މިއަދަކީ 23 ނޮވެންބަރު 2026 ވީ ހޯމަ ދުވަސް. 1448 ވަނަ އަހަރުގެ ޖުމާދަލްއާޚިރާ މަހުން 14 ވަނަ ދުވަސް. މިއީ ނޮރަ ނަކަތުން 10 ވަނަ ދުވަސް. އަޅުގަނޑުމެން އިށީނދެ މި ތިބީ 2026 ވަނަ އަހަރުގެ 3 ވަނަ ދައުރުގެ 20 ވަނަ ޖަލްސާގައި. މި ވަގުތު ޖަލްސާއަށް ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވީ 31 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ސަފަރުގައި ތިއްބެވީ 5 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ރަސްމީ ދަތުރުތަކުގައި ތިއްބެވީ 3 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.

3. ދުވަހުގެ އެޖެންޑާ އިއުލާންކުރުން

<u>ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:</u>

3.1- އެޖެންޑާ އިއުލާންކުރުން. އެޖެންޑާ ނަންބަރު އޖ/20/3/2026.

4. ރިޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން

<u>ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:</u>

ރިޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން.

4.1- ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 151 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ކޮމިޓީތަކަށް އައި ބަދަލުތައް އިއުލާންކުރުން. ޤައުމީ ތަރައްޤީއާއި ތަރިކައިގެ ކޮމިޓީ. ޤައުމީ ތަރައްޤީއާއި ތަރިކައިގެ ކޮމިޓީގައި ޕީ.އެން.ސީގެ ފަރާތުން ހިމެނިފައިވާ ފުނަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު މަމްދޫހުގެ ބަދަލުގައި އެ ކޮމިޓީއަށް ވިލިނގިލި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އާދަމް އަބްދުލްއަޒީޒް ހަމަޖެއްސުން، 19 ނޮވެންބަރު 2026. ސަލާމަތީ ޚިދުމަތްތަކާ ބެހޭ ކޮމިޓީ. ސަލާމަތީ ޚިދުމަތްތަކާ ބެހޭ ކޮމިޓީގައި ޕީ.އެން.ސީގެ ފަރާތުން ހިމެނިފައިވާ ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު އަޒާން މަރުޒޫޤުގެ ބަދަލުގައި އެ ކޮމިޓީއަށް ފުވައްމުލަކު މެދު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަލި ފަޒާދު ހަމަޖެއްސުން، 19 ނޮވެންބަރު 2026. ސަލާމަތީ ޚިދުމަތްތަކާ ބެހޭ ކޮމިޓީގައި ޕީ.އެން.ސީގެ ފަރާތުން ހިމެނިފައިވާ މަޑަވެލި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޝިޔާމްގެ ބަދަލުގައި އެ ކޮމިޓީއަށް ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދުﷲ ހިލްމީ ހަމަޖެއްސުން، 19 ނޮވެންބަރު 2026. ސަލާމަތީ ޚިދުމަތްތަކާ ބެހޭ ކޮމިޓީގައި ޕީ.އެން.ސީގެ ފަރާތުން ހިމެނިފައިވާ ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދުﷲ ހިލްމީގެ ބަދަލުގައި އެ ކޮމިޓީއަށް މަޑަވެލި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޝިޔާމް ހަމަޖެއްސުން، 19 ނޮވެންބަރު 2026.

4.2- ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 174 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކޮމިޓީތަކުން ފޮނުވާ ސުންގަޑި އިއުލާންކުރުން. ސަލާމަތީ ޚިދުމަތްތަކާ ބެހޭ ކޮމިޓީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިމިގްރޭޝަންގެ ބިލު، 29 ނޮވެންބަރު 2026. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2015 (ޖަރީމާގެ މައްސަލަތަކުގެ ޤާނޫނު)އަށް އިސްލާހުގެނައުމުގެ ބިލު، 31 މާރިޗު 2027. ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2008 (ވަޒީފާއާބެހޭ ޤާނޫނު)އަށް އިސްލާހުގެނައުމުގެ ބިލު 31 މާރިޗު 2027. ޕެޓިޝަން ކޮމިޓީ، މަރުގެ އަދަބު ކަނޑައެޅުމާއި އަދަބު ތަންފީޛުކުރުމާ ބެހޭ ބިލު، 20 ޑިސެންބަރު 2026. ނަމާއި އަބުރު ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ހައްގުގެ ބިލު 20 ޑިސެންބަރު 2026. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މަސައްކަތްތައް ބައްލަވައިލުމަށްޓަކައި ޖިލާ އިންޓަރނޭޝަނަލް ސްކޫލުގެ ބޯޑަރު އޮޅު ޝަރީޢާއިން ލާ ކާރުގެ 28 ދަރިވަރުން މި ވަގުތު ޖަލްސާކުރާ މާލަމުގެ ގެލަރީގައި އެބަ ތިއްބެވި. އަޅުގަނޑު އެ ދަރިވަރުންނަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. މި ޒިޔާރަތުގެ ސަބަބުން މަޖިލީހުގެ މަސައްކަތްތަކާ ގުޅޭ މުހިންމު މައުލޫމާތުތަކެއް ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް އުއްމީދުކުރަން.

5. މަޖިލީހުގެ ރައީސްގެ މޭޒުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

މަޖިލީހުގެ ރައީސްގެ މޭޒުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން.

-5.1 ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 253-2 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން ހިތަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ނާޒިލް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ފުނިދިއްގަރުފުގައި ތަރައްޤީކުރުމަށް ސަރުކާރާއި އިޞަލް ހިލޭސާ ކުންފުންޏާ ދެމެދު ހަވާލުވެފައިވާ އެއްބަސްވުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ރައްޔިތުންގެ ޒިޔާރަތުގެ އަސްލު ވޯޓާއި ނުގުމުގެ ގަރާރު ދިރާސާކޮށް ގޮތެއް ނިންމުމަށް އެ މައްސަލައާ ގުޅޭ ދާއިމީ ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވުން. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 253-2 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުން މި މައްސަލަ ދިރާސާކުރުމަށް މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވަން.

6. މަޖިލީހަށް ތައާރަފުކުރަންޖެހޭ ބިލު

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

މަޖިލީހަށް ތައާރަފުކުރަން ޖެހޭ ބިލު.

-6.1 ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން މައްޗަންގޮޅި ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުސްތަފާ ޙުސައިން ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ބިލުގެ ފުރަތަމަ ކިޔުން އިއްވުން. ނަފްސާނީ ސިއްޙަތުގެ ބިލު.

-6.2 ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އިބްރާހީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ބިލުގެ ފުރަތަމަ ކިޔުން އިއްވުން. ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000 (އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު)އަށް އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ބިލު.

-6.3 ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މީކާއީލް އަޙްމަދު ނަސީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ބިލުގެ ފުރަތަމަ ކިޔުން އިއްވުން. ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2008 (ވަޒީފާއާބެހޭ ޤާނޫނު)އަށް އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ބިލު.

7. ކޮމިޓީތަކުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ކޮމިޓީން ހުށަހަޅާ ކަންކަން.

-7.1 2027 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު، ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީން ނިންމި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު. މި ރިޕޯޓު މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީގެ ނައިބު މުގައްރިރު ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަލީ ފަޒާދު.

ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަލީ ފަޒާދު ވާހަކަދެއްކެވުން:

އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2027 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ދިރާސާކޮށް ބަޖެޓު ކާމިޔާބުން ހުށަހަޅާ ރިޕޯޓު އަޅުގަނޑު މި ހުށަހަޅައިލަނީ. ބަޖެޓު ކޮމިޓީއަކީ މި މަޖިލީހުގެ ދާއިމީ ކޮމިޓީތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީ އަދި މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީ ގުޅިގެން އުފައްދާފައިވާ ކޮމިޓީއެއް. ބަޖެޓު، ކޮމިޓީއަށް ލިބުމާ އެކު ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން މުއައްސަސާތަކާ މެދު މަޝްވަރާކުރުމާއި ބަޖެޓުގައި ހުރި ކަންތައްތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން ހިނގާ އަދި ބަޖެޓާ ބެހޭ މައުލޫމާތު ހޯދުމަށް ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީއާ އެކު ގިނަ ބައްދަލުވުންތަކެއް ބޭއްވުނެވެ. އެ ބައްދަލުވުންތަކަށް ފަހު ކޮމިޓީން މަސައްކަތްކުރީ [illegible] އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އަދި [illegible] އެ ދެ ފަރާތުން ވެސް މި ބަޖެޓާ ބެހޭ، ބަޖެޓާ ގުޅޭ ދެތިން ގޮތް ހުށަހެޅުނު. މިނިވަން މުއައްސަސާތަކަށް ސިޓީ ކައުންސިލުތަކަށް ފަހު އެ ސިޔާސަތުތަކުގައި ކަންބޮޑުވުން ހުރި މުއައްސަސާތަކާ އެކު ވަކިވަކިން ކޮމިޓީން ބައްދަލުކުރުނީ. އެހެންކަމުން، މި ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑުމެން ފެނުނު ދާއިރާތައްތަކުގައި މަޝްވަރާކުރުމަށް މިހާރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ހާލަތާއި ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދީ ހާލަތަށް ބަލާފައި އެންމެ ރަނގަޅު ބަޖެޓެއް ކަމުގައި ދެކޭތީ، 2027 ވަނަ އަހަރަށް މިނިސްޓަރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ [illegible] ދިޔައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ފަންސާސް ނުވަ ބިލިއަން ހަތް ސަތޭކަ ހަތަރު މިލިއަން ހަތަރު ލައްކަ ސާޅީސް ހާސް ހަތް ސަތޭކަ ނުވަދިހަ ފަސް ރުފިޔާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު މިނިސްޓަރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ އިން ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ 2027 ވަނަ އަހަރަށް ފާސްކުރާ ބަޖެޓުގައިވާ ބަޖެޓު ބައިލާރުވާ ގޮތްތަކަށް ސަޕްލިމެންޓަރީ އެސްޓިމޭޓަށް 19 ނޮވެންބަރު 2026ގައި ބޭއްވި ކޮމިޓީގެ 9 ވަނަ ބައްދަލުވުމުގައި ހާޒިރުވި ބައްދަލުވުމުގެ މެންބަރުންގެ އިއްތިފާޤުން ފާސްކުރީ. ވީމާ، މި މަޖިލީހަށް ފޮނުވައިދެއްވުމަށް ގޮތަކަށް މި ރިޕޯޓާ ގުޅޭ ގޮތުން ނިންމުމަށް ޖަލްސާއަށް މަޖިލީހުގެ ޤަވާއިދުގެ 236 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން މި ރިޕޯޓު މި މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ރިޕޯޓަށް 23 އިސްލާހު ލިބިފައިވޭ. މި ރިޕޯޓަށް ބަހުސްކުރެއްވުމަށް އާންމު ކޮމިޓީން ކަނޑައަޅުއްވާފައިވަނީ މި މަޖިލީހުގައި ކޮންމެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކަށް 7 މިނެޓުގެ ފުރުޞަތުދިނުމަށް. ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް އެދިވަޑައިގަންނަވާފައިވަނީ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތުއަރުވައިލަން. ހުރާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޑރ. އަނާރާ ނަޢީމް.

ހުރާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަނާރާ ނަޢީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! 2027 ވަނަ އަހަރަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ 59.7 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓު މި ބަޖެޓު ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވާ ނިންމަވާ ގޮތަށް ބަލާއިރު، އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ މި ބަޖެޓުގައި ވަރަށް މުހިންމު ދާއިރާތަކަށް އެބަ ހުއްޓޭ ވަރަށް މުހިންމު ފައިސާގެ ބޮޑުބައެއް ކަނޑައެޅިފައި. އެގޮތުން އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ފާހަގަކުރެވޭ ސިއްހީ ދާއިރާއަށް 10.5 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ހުށަހަޅާފައި އެބަ ވޭ. ދެން ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި ދާއިރާގެ ދަރަޖައިން މިހާރު ވަކިވަކި ދާއިރާތަކުގެ ގޮތަށް ބޭނުންވާ ތަރައްޤީތައް ސިއްހީ ހިދުމަތް އަ ރަށްރަށުން ފިހާރަތަކުން. ހަމަޖެހޭ ގޮތަށް ސިއްހީ ހިދުމަތް ދިނުމަށް. ދެން އަޅުގަނޑު ޝުކުރުދަންނަވަން ހަމަ މި ސަރުކާރު އަދުވަން ފުރަ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޭނުން ޝުކުރުދަންނަވަން އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގައި، ހުޅު، ހިތަދޫ، ގެއްލުން ވެސް ސިއްހީގޮތުން ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުންތަކެއް ލިބިފައިވޭ. އެ ގޮތުން އަސާސީ ހިދުމަތް ހުރި ޝަކުވާތަކެއް މިހާރު ކުންފުނިތަކުން ހައްލުކޮށްފައިވޭ. ދާއިރާގެ ރަށްރަށުން. އަދި މިއަދު އިސްލާހު ވެސް ކުރެވިފައިވާ ބަދަލުތަކުގެ ކަންކަން ވެސް ތަރައްޤީކުރުމަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ ރަށްރަށުގައި ސިއްހީ ހިދުމަތް ރަނގަޅުކުރުމަށް. ދެން އަޅުގަނޑު ސިއްހީ ހިދުމަތުގެ ކުރިއެރުމަށް އިތުރު ބަޖެޓު ކަނޑައެޅިފައިވާ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ޝުކުރު އަދާކުރަން. ދިވެހި ސަރުކާރުން ހަމަ މި ސަރުކާރުގެ ވަރަށް ބޮޑު ކާމިޔާބީއެއް ގޮތުގައި އެ ދާއިރާގެ ކުރިއެރުމަށް. އަދި ރާއްޖޭގެ ބަޖެޓަކީ އިތުރު ބަޖެޓެއް ނޫން ސިއްހީ ވުޒާރާތަކާ ބޭނުންވާ ފައިސާ ވެސް ތަރައްޤީކުރުމުގެ ސަރުކާރުގެ ގޮތުން އަދި އިސްލާހުތަކާއެކު ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ. އަދި ރާއްޖޭގެ ބަޖެޓު ދިރާސާކޮށް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ދާއިރާގެ ރަށްރަށުގައި ސިއްހީ ހިދުމަތްތަކަށް ބޭނުންވާ ކަންކަން ވެސް ތަރައްޤީކުރެވިފައިވޭ. ހަމަ ހަމަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރުކާރުން ގެނައި ބަދަލުތަކުން ރާއްޖޭގެ ރަށްރަށުގައި ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް ލިބިފައިވޭ. ދެން ހަމަ ރަށްރަށުގެ ސަރުކާރުގެ ކަންތައްތައް ވެސް ހަމަ ސިއްހީ ހިދުމަތްތައް ބަދަލުވެފައި ކުރިއެރުންތަކެއް ލިބިފައިވޭ. ހަމަ މިހާރު ދެ މިލިއަން. ދުވަހުން ދުވަހަށް ސިއްހީ ދާއިރާއާ އެކު ފުރަތަމަ ހިދުމަތް ދިނުމުގެ ސިސްޓަމް ކުރިއަށް ގެންދެވިފައި އިންތިޒާމުތައް ކުރެވިފައި ވެސް ހިދުމަތް ދެވިފައިވޭ ސިއްހީ ދާއިރާގެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރިއެރުންތަކެއް. ދެން މިގޮތުން ހަމަ ވެސް ހިދުމަތް ރަށްރަށުގައި ފުރަތަމަ ހިދުމަތް ލިބޭ ގޮތަށް ވަރަށް ރަނގަޅު ހިދުމަތް ދޭން އެބަ ހުރި 6.8 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް. ހޮސްޕިޓަލް ހިދުމަތްތައް ވެސް ހަމަ ހިދުމަތް ދިނުމުގެ ކުރިއެރުންތަކެއް ލިބިފައިވޭ. އަދި ބޮޑެތި ފަރުވާ ދޭން ހަމަ ދާއިރާގެ ކުރިއެރުމަށް ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން ރަށްރަށުގައި ވެސް މިނިސްޓްރީން ފިޔަވަޅުއަޅައި އެބަ ވޭ. އަޅުގަނޑުމެން، އަޅުގަނޑު ގޮތުގައި ކުރިއަށް މި ސިއްހީ ދާއިރާގެ އަޅުގަނޑުމެން ހިދުމަތްތަކުގެ ސިސްޓަމްގެ ދާއިރާގެ ހިދުމަތް ލިބިގެންދާ ކަމަށް ބަލާއިރު، ހިދުމަތް ސިސްޓަމްތަކުގެ ހިދުމަތް ދަނީ ފާހަގަކުރެވޭ ވެސް ހިދުމަތްތަކަށް ބޭނުންވާ ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެން ތަރައްޤީކުރެވިފައިވޭ. ދެން ހަމަ ހިދުމަތް ހަމަ ހިދުމަތް ލިބޭ ގޮތަށް ސިސްޓަމް ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ޤަބޫލުކުރަން.

އެއީ މިއަދުގެ ކިޔަވާ ކުދިންނަކީ، މިއަދުގެ ޖުވާނުންނަކީ މާދަމާ މި ގައުމުގެ ކަންކަމާ ހަވާލުވާނެ ގައުމުގެ މުސްތަޤްބަލު. އެހެންވީމާ، މި ކަންކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ސަމާލުކަންދޭންޖެހޭ. ދެން ޑިޖިޓަލް ޓްރާންސްފޯމޭޝަން މި ބަޔާން ފޯސް އެބަ އޮތް 4.0 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓް. ޑިޖިޓަލް ގޮތުން ގައުމުގެ ދުވަސްތަކުގައި ސަރުކާރުގެ މަސައްކަތްތަކުގައި ފޯސް ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއްކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. ދެން އަދި މިހާރު ހަމަ މަޝްވަރާކޮށް ހުށަހެޅިފައިވާ ބިލުތަކުގެ ތެރޭގައި ފޯސް އަޅުގަނޑު ރިޕޯޓުކުރުމުގެ ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ބިލު ފޯސް އެބަ އޮތް. އެއީ ފޯސް ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް ހަމަގައިމު. ޑިޖިޓަލް ގޮތުން ގައުމެއް ދުވަސްވަރަށް އޮތުމަކީ ބާކީ އެންމެންނަކީ ފޯސް އެހެން މީހުންނަށް ބާކީ ފޯސް ސަމާލުކަމުގައި ބަހައްޓަން ވާން ޖެހޭ. އިސްލާމީ ދީނާއި ފޯސް ފާހަގަކުރަމުންދާ ނަމަވެސް އިހުސާސްތަކުން އެކުލެވިގެންވާ ފުރިހަމަ މުސްތަޤްބަލެއް އެ މީހުންގެ ދުރުގެ ނަތީޖާއެއް އަދުގެ ނަތީޖާއެއް ސަރުކާރުގެ މުސްތަޤްބަލު އަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މިހެން ގައުމުތަކުގައި މުޖުތަމަޢުތަކުގައި އުޅޭ އިރު މި ހުރިހާ ކަމަކަށް ފޯސް ވިސްނަންޖެހޭ. ދެން ޑިޖިޓަލް ފުޓުބޯޅަ ކުޅި ކަންކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލާ ޑިރު ފޯސް ޒުވާނުން 2 އަހަރު ޑިޖިޓަލް ފުޓުބޯޅައިން ވަރަށް ގިނަ ޒުވާނުން ފުޓުބޯޅަކުޅޭ ހިނގާފައި އެބަ ހުރި. އެހެންނަމަވެސް މުޖުތަމަޢުގައި އަޅުގަނޑު ސިފަކުރަން ހަރުދަނާކުރުމުގައި މުޖުތަމަޢުގައި ހަމަ އިސް ރަނގަޅު ހުކުރުމަށް ކުޅިވަރު މި ހުރިހާ އެންމެންނަށް ފޯސް ހަމައެކަނި ހުނަރު ދުނިޔޭގެ މުޖުތަމަޢު ބިނާކުރުމަށް. އަދި އެހެންނަމަވެސް ޑިޖިޓަލް ފޯސް މިހާރު އިޖުތިމާޢީ އަސާސީ ހުރިހާ ފުރުޞަތު މި ކަންކަން ކުރުމަށް ވަރަށް ހަމަކުރި ސަމާލުކަމެއް ހިއްސާކޮށްލަން. ހަމަމޮޅު ފޯސް އަޅުގަނޑު ޢަސްކަރީ ސިޔާސަތު މުޖުތަމަޢުގެ ދިނަ ބައެއްގެ ހަރުދަނާކުރުމާ އެ މުޖުތަމަޢު ވަރަށް ޒިންމާދާރުވެގެން. އެ މުޖުތަމަޢު ވަރަށް ހިތްހަމަޖެހޭ އެއްޗެހި ތަނަވަސްކަން ފޯސް ވަރަށް ފާހަގަކުރަން. ދެން މި ބަޔަކުގައި ވަރަށް ބޮޑު އެއް ހަމަ ކަސްރަތުގައި ފޯސް އެ ދާއިރާއަށް ބޭނުންވާ ގޮތަށް އެ ކަސްރަތުގައި ކަމަށް ގޮތަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން ދާއިރާ، ހުރި ދާއިރާގެ ރަނގަޅަށް ވަރަށް މުހިންމު ކަމަކަށް ފަހަރު މިފަދަ މަސައްކަތް ހެދުން. މިހާރު މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެން ދާއިރާ އަށް ޚަރަދުކުރާ މަސައްކަތް ރައްދުކުރެވުނު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން މި ބަޖެޓުގެ ތަރައްޤީ ހުރި ދާއިރާގެ ހުރި އަދި ހިންގުމުގެ އަދި ގެވެއަށް ފޯސް ބޭނުންވާ މަސައްކަތް ހުރިގެންދާނެ ކަމަށް. އަދި ހަމަ ޖުމުލަ ގޮތުގައި މި ރަށްޖެއަށް މި އަންނަ އަހަރަކީ އިސްރަށް ކުރިއެރުމާއި ތަރައްޤީ މި ބަޖެޓުގެ ދަށުން ލިބިގެންދާނެ އަހަރެއް ކަމަށް. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްކި ފުރުޞަތަށް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިސްކަންދޭ ފުރުޞަތަށް. މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހިތަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ އިސްކަންދޭ މެންބަރު އިބްރާހީމް ނާޒިލަށް.

ހިމާޔަތް ދެވުން ދާއިރާގެ ދެންބަރު އިޞްލާހު ނޭދެވޭ ފަރާތްތަކަށް ދެއްކުން:

އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2027 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ފާސްކުރުމަށް މިހުށަހަޅާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުމާ އެކުގައި މަޖިލީހުން ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީއަށް ބަޖެޓު ދިރާސާކުރަން ފޮނުވުނު. ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީއަކީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީ ކަމުގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 233 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން އެ ކޮމިޓީ އެކުލަވައިލެވިފައިވާ ވަނީ މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީއާއި އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީ ކަމުގައި އެބަ ބުނޭ. ބަޖެޓު ދިރާސާކުރުމުގެ ކޮމިޓީގެ މަސްއޫލިއްޔަތަކީ ހުށަހަޅާފައިވާ ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ ބަޖެޓަރީ ސިޔާސަތުތަކާއި މާލީ ގޮތުން ނުވަތަ އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ވެސް ކަމަށް ބަޖެޓު ހުށަހެޅުމުގައި ގެންގުޅެފައިވާ ކަންކަމާއި އެ ބަޖެޓުގައި ދައުލަތަށް ހިފުނުމުގައި ވަކި ގޮތަކަށް އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ނުވަތަ މާލީ ގޮތުން ހިނގާނެ ކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންތައްތައް ދިރާސާކުރުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ދެންނެވި ބަޖެޓު ކޮމިޓީގައި މި ބެލީ ދިރާސާކޮށްގެ ނުހައްޓާލާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަޖެޓު ދިރާސާކުރުމުގައި ކޮބައިކަން ވަރަށް ބޮޑުސިޔާސަތް ގަވާއިދުގައި ވެސް އެބަ ބުނޭ. ރާއްޖޭގެ މާލީ ހާލަތު، އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު ކުރިއަށް އޮތް އަހަރަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓުން ކުރިއަށް ވެގެންދާނީ. އެ ކަންކަމަށް ބަލާފައި އެ ކޮމިޓީން ކުރީ ކޮން ކަމެއްތޯ؟ އަޅުގަނޑު ވެސް ހިތާ ކަމަކީ އެ ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތަކީ ކުރިއަށްދިޔައިރު އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ސާފުކޮށް އެނގޭ ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު މި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުއްވި ބަޖެޓު އެ ހުރި ގޮތަށް ފާސްކުރުން ނޫން ވިސްނުމެއް އެ ކޮމިޓީގެ ޕީ.އެސް.ސީ މެންބަރުންގެ ވިސްނުމުގައި ނަމާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓު ކޮމިޓީގައި ދައުރު ވާހަކަ އަދި ފިނޭންސް މިނިސްޓަރާއި އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލާއި އެމް.އެމް.އޭ ގަވަރުނަރުގެ ފަރާތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބުނު މަޢުލޫމާތު އެކުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީގައި ދިރާސާކޮށް އެއްވެސް ވާހަކައެއް އެޅުވުމަށް، ދިރާސާކުރުމުގައި، އާދޭ ވާހަކަތައް ދައުލަތުން ނޫޅޭ، ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ހުށަހެޅުއްވި ބަޖެޓުގައި ހިމެނޭ ކަންކަމާއި، އަދި ޚަރަދުތަކާއި، ވެސް އިތުރުކުރުމަށް، މަދުކުރުމަށް އެ ފާސްކުރުމުން ނޫން ގޮތަކަށް ފުރިހަމަކަމާ ދުވަހުން ފުރިގެން އެ ކޮމިޓީގެ ވިސްނުމުގައި ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފުރަތަމަ ކޮމިޓީއަށް ހުށަހެޅުނު ދާއިރާތަކުގެ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮންސްޓިޓިއުޝަނަލް ހުރިހާ އެ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާ އެކުގައި މަޝްވަރާކުރެއްވުން، ބައްދަލުވުންތައް އެ ބަޖެޓުގެ ވިސްނުމުގައި ކޮޅުގައި، ބަޖެޓު ދިރާސާ އެ މުއައްސަސާތަކުން ހިންގުމުގައި ހުރި ދަތިތަކާއި އިންސާނީ ވަސީލަތްތަކާއި، އެ ކަން ކުރާގޮތާއި ކުރަމުން ވެސް ފުރަތަމަ ދިޔައީ ކޮމިޓީން ބަލައިގަނެވުނީ. އެހެންކަމުން މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ ބަޖެޓު ވަރަށް ރަނގަޅަށް އަޅުގަނޑުމެން ދެކެނީ. އެހެންނަމަވެސް މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ބަޖެޓުތަކާއި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮމިޓީގައި ދެއްކުނު ވާހަކައާ އެކަށީގެން ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ހުށަހެޅުއްވި ބަޖެޓު މިނިސްޓަރު އަދި ކޮމިޓީގެ އެއްބާރުލުމުގެ ވިސްނުމުގެ،

އެއާ ގުޅޭ ގޮތުން ހެދި ވިސްނުމެއް ނުގެންގުޅޭކަން އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ފުރުޞަތުގައި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރައްޔިތުންގެ ބައިމިލާއްކުން ފައިސާތަކާއި ނޫނީ، ސަރުކާރު ހިންގަން ޖެހޭ ފައިސާ މި ހަވާލުކުރެވޭ ރައްޔިތުންނަށް ރަނގަޅު ގޮތުގައި އެ ފައިސާ ހޭދަކުރަން ކުރުމަށް އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ވެސް މިއަދު ގަބޫލުކުރާނެ ހަގީގަތެއް. އެހެންނަމަވެސް، މި ވޯޓުލިބިއަދު ބިން އަހަރު ފުރާ ސަރުކާރުގެ ކަންތައް ދިޔައީ ތޮށިޔަން ކަމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ދިހަކަން ކަ ވިދާޅުވެއްޖެ. އެކަމު ކަމެއް ވެސް، ޕްރޮޖެކްޓެއް ވެސް، ރައްޔިތަކަށް ފައިދާ ހުރި އެކަމު ކަމެއް ވެސް ކޮށްދެވޭ ކަމަކަށް ރައީސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޑރ. މުހައްމަދު މުއިއްޒު އަމިއްލައަށް އެ ބާރުގާ ފުރަގަސްކުރި. ވިދާޅުވެއްޖެ. ހަމަހަމަ އަހަރުގެ ބަޖެޓް އެކިގައި ދުއިސައްތަ ފަންސަވީސް ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ފާސްކޮށްފައި މި ސަރުކާރު ހަވާލުކުރެވުނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދުއިސައްތަ ފަންސަވީސް ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ހަވާލުކުރެވުނު އިރު، ރައްޔިތުންނަށް ކަންތައްތައް ނުވާ ރައްޔިތުންގެ މަސްދޫދުންގެ ގޮތުގައި މި 93 މެންބަރުން މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ތިބެގެން ކުރަނީ ކޮން ކަމެއްތޯ ދާއިރާގެ ދިރާސާ ދާއިރާގެ އެންމެ މިހާ ސަރުކާރުން. ޖަލްބޫތް ހިކިރި މި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ސާފުކޮށް އެނގޭނެ އެބަ ޖެހޭ. ދަންނަ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އަދިވެސް ދިޔައީ ބިލްޑު ހުރިހާ ވަރަކުން ރަނގަޅު ދަނޑި. ބިލްޑު ހުރިހާ ދަނޑި ވަރަކުން ރަނގަޅު އެނގޭގޮތުން ބޭސްފަސް ހިދާއިތުން ފޯމަލްސިޓީން ވަކިވަ. ބިލްޑު ހުރިހާ އަތްޕަލްޓިން އަޅުގަނޑު. ނަތީ، ނަތީ، ނަތީ، ބަކަރި، ބަކަރި ކިޔާހުން ނަތީ، ކިޔަން ޖެހޭނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 3 ބޮޑުގެ ބޭސްފަސްޕިއުއް ހިދާއިތުންނާ އިރު، 15 ފޯމަލްސިޓީން ވަނަވަ އިރު 1 ބޭސް ލިބުނީ. އެ ބޭސް މި އާސަންދައަކުން ނުލިބޭ ބަޔަކަށްވާއި މި އެންމެނަށް. އަނެއް 2 ބޭސް ހޯދަން ރާއްޖެއިން ބޭރަށް ކޮންމެވެސް ރައްޔިތެއްސަކަށް ގެދަން ނުނިސްއްރާމުން ރާއްޖޭން ބޭރަށް ފުރާ މިހެއްގެ އަތަށް ސެޕީ ދިޔާއި ރޯނުވާވެއްގެން އެ ބޭސް ލިބުނު ދުވަހަކުން ބޭނުންކުރާ ގޮތަށް މަޖުކޮއްމަޔެއްގެ ހުށަހަޅަން މި ޖެހުނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން މި ފާހަގަ ކުރަމުން ވަޑަކަން ދައްކަވައިސް ވެސް، މި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މި ކަމުގައި އެއްބާރުލުން ނުދެއްވާމުން މި ބޭރުގެން ރައްޔިތުންގެ ބޭރުގެ ރައްޔިތުން ދޫނުނުޖެހޭ ޖަވާބު ސާފުކޮށް އެނގިވަޖެހިއްޖެއްސަނަވަށްޖާމުން އަޅުގަނޑުމެން ކުރާނީ މާ ބޮޑު ކަމެއް ނޫނޭ. މި ބޭރުގެން އަޑުގައި ސަޕޯޓު މެޖިރިޓީ އޮތީ. މި ބޭރުގެން ފާސްކުރިމަ ފާސްކުރެވޭނެ. ކުރިއަށް އޮތް ވަގުތު ސާފުވާނެ. ރައްޔިތުންނަށް ވިސްނޭ ވަގުތު ސާފުވާނެ. ޕޮލިޓިކަލް ޖެހުމަކަށް ރައްޔިތުން މި ބޭރުގެންނާ ދުރުވެ ވިސްނާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުން:

އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިލަންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ޒުރެއިރު.

މިޒަންދޫ ދާއިރާގެ ގެންބަރު ހަސަރަން ދުޔުދު ހަބޮދުލުގާދިރު ވާހަކަދައްކާލަން:

﷽. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވަކި އަތޮޅެއް ވަކި ރަށެއް ބާކީނުވެ، އެންމެހައި ދިވެހިން ޝާމިލުވާނެހެން
2027އަށް ހުށަހެޅިފައި މިވާ ބަޖެޓަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރިމަގުގެ އެއް އުއްމީދުތަކުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން.
ހަމައެއާއެކުގައި، އަޅުގަނޑު އުފާވެރި ދާއިރާތަކުގެ ތަފްސީލުކޮށް ދަންނަވާލަން ބޭނުން. އެހެންނަމަވެސް، މިދިމާލުން
އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރާނީ މުހިއްމު ވަރަކަށް އަޅުގަނޑު މި ދެކެވޭ އިތުރުވަމުން ބޭނުންވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛
ދެންމެގައި ފަސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަރުވާރަކާއި ވަޒީފާތަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޮތުމާ އެ ދިރާސާ ކަންކަމުގައި
ސުކޫލުތައް ވަޒަންކުރުމާ އިތުރުވަމުން އަޅުގަނޑު ރިޕޯޓަށް ހަމަހަމަކުރު ފަސް 2027ގެ ބަޖެޓަށް ވަރަން އޮތީވެސް ގޮސް
އޮތްތަނުގައި ކުރެވޭ އަދި އެ ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެން ސަރުކާރުން ގެންގޮސް މަސައްކަތްކުރާ ބަޖެޓުގެ ގޮތުގައި
އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަން. އެހެން އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވި ސަރަޙައްދު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބިލިއަން ދާއިރާއަށް 10.5
ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި 2027ގެ ބަޖެޓުގައި. ހަމައެއާއެކުގައި، އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަމަށް 4.0 ބިލިއަން ރުފިޔާ
ކަނޑައެޅިފައި ވާނެ. މިއީ ކުރިކުރި އަހަރުތަކާއި ހުރެ. އެކަށީގެން މަޢުން ނުވަތަ ބޭއިންސާފު ދުރުކޮށް ޚާއްޞަ
މިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުގައި ކަނޑައެޅިފައި އެބަ ވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިގޮތުން އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލާނަން ގެއްލުމު
ދާއިރާތަކަށް. 65 އަހަރުވީއިރާ މީހުންނަށް ދޭ އެހީވެދޭއަށް ހަރު ސަޕޯޓާ ހޯދުން ދެ މިލިއަން ރުފިޔާ
ކަނޑައެޅިފައިވަނީ އެވަރާ އެކިގައި ފާހަގަކުރެވޭން. އިޖްތިމާޢީ އަދި ސިއްޙީ ކުރިއެރުމަށް ކުރާ ހަރަދުގެ ގޮތުގައި 9.6
ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި އެބަ ވޭ. މަސްވެރިކަމަށް މިގެ ކުރީގައި ނިމިދިޔަ ޖާގަކުރުގައި ވަޒީރަކު އެއްކޮށްފައިވާން
އަނބުރާވާ ހަރާކާތްތަކާއި އަޅުގަނޑުމެން ދުވަ ދިވެހިރާއްޖެއަން ފުރިހަމަވާނީ. ހަމައެއާއެކުގައި، މި 2027ގެ އުއްމީދީ
ބަޖެޓުގައި މަސްވެރިކަމަށް ހަ ސަތޭކަ ފަންސާސް ހަތް މިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި އެބަ ވޭ. އަދި މަސްވެރިންނަށް
މިޔާރު 48 ގެއިރު ޝިއްޔާއި ބަރާބަރަށް ކުރާ މަހަށް ފާހި ލިބުމުން އެބަ ދޭ. މިއީ ނުހަނު އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާ
އުއްމީދީ. މިއީ ނުހަނު އަޅުގަނޑުމެން މި ގައުމަށް ގެންނަން ބޭނުންވާގޮން މި އުޅޭ ރަނގަޅު ސިޔާސަތު. މި ކަންކަމާ
ދޭތެރޭގައި ވިސްނައިލަން އެބަ ޖެހޭ. ހަމައެއާއެކުގައި، ދަތުރުފަތުރުގެ ޚިދުމަތާއި އަސާސީ ފުރުސަތުތަކަށް ހަތް ސަތޭކަ
ހަތްދިހަ މިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި އެބަ ވޭ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން މި ދައުލަތް ވާހަކަ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ޒިންމާގެ
ޤާބިލުކަމުގެ އަހަރު ފަސް ފުރުޞަތާއި އުފެދިގެންދާ އެއް ޤާބިލުކަމުގެ ގޮތުގައި. އެއީ މި ދިރިއުޅުމުގެ ހަކަތަ ކަންކަން.
ހަމައެއާއެކުގައި، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޕާރލިމެންޓުގެ ސަރަޙައްދު ސިޔާސަތުން އެބަ ވޭ ހަމަޖެހުން ހަތް ސަތޭކަ ނުވަދިހަ މިލިއަން
ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި އެބަ ވޭ. ކުއްލިއަކަށް މިވަގުތު މި ޤައުމުގެ މި އުޅެނީ؟ ކޮން ކަހަލަ އަޅުގަނޑުމެން
ހާސިލުކުރަން މި އުޅެނީ؟ މިއީ އަޅުގަނޑުމެން އަބަދު ފަސް ދައުލަތުން މި އަހަރު އެއް ވަރަކަ. ގްރާންޓް މާލީ ކަންކަމުގައި
މާލީ-ސިޔާސީ ބެލުމަށް އެއީ އެއްގަލިބުވޭގައި ހަމަ ފުރުޞަތު އަޅުގަނޑުމެންނަށް. ހުޅަނގު ފަރާތަކުން ނިކުމެގެން އިބަރު

ފެންނަނީ ހަމަގައިމު ވެސް މިކަން ވީހާވެގެންދާ ތަން. އެކަމަކު ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒުގެ ޙުކޫމަތުގައި، މި ވެރިކަމުގައި މި ކަމަށް ވެސް މި ކަނޑައެޅިފައި އެބަ ވޭ ނުވަ ސަތޭކަ ސާޅީސް އެއް މިލިއަން ރުފިޔާ އެބަ ވޭ. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ގެނެސްދޭން ބޭނުންވާ އުފާވެރިކަމެވެ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން މި ގައުމު އާރާސްތުކުރުވަން ބޭނުންވާ ތަރައްޤީއެވެ. އަޅުގަނޑުމެން މި ގައުމުގައި ކުރާ ކޮންމެ ކަމެއް ކުރަނީ އަންނަން އޮތް ޖީލުތަކަށް މިގެން ފާބަވަސްދި ގޮތަކަށް. ހަމައެއާއެކުގައި، ތިމާވެށި ރައްކާތެރިކުރުމަށް ބަޔާއި 1.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި އެބަ ވޭ. ގެދޮރު އިމާރާތްކުރުމުގައި ޖަމާޢަތުގެ ފައިދާއަށް ދެވޭ ޚިދުމަތަށް 3.0 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި އެބަ އޮތް، ތިން ބިލިއަން ރުފިޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހައުސިންގ ސޯޝަލް ފަންޑަށް ހަމަ ސަޕޯޓަ ފަންސާސް މިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި އެބަ ވޭ. އަޅުގަނޑުމެން ހިލޭ ގޮތުގައި މިހާރު ވެސް ގޯ ދެން އިނގޭ. އަޅުގަނޑުމެން މިޝަނުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ވައިގަނޑު އަސާސްތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެން ހުރިހާ ބޭނުންވާ ކުރިއަރުވުމުގެ ހިޔާ ވާހަކަތަކާއި މިހާރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ޝާމިލުކުރެވިފައިވާ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ފެނެނީ. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން؛ އަޅުގަނޑުމެން މި ދައުލަ ވަރަކަ އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓުން ވެސް ކުރިމަގު ކަންކަން ކުރަން ކަމަށް ދިމާވާ މި ބަޖެޓުން ވެސް އަންނަ ސަބަބުތަކެއްގެ ސަބަބުން ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ. ދިޔައީ ކަންތައްތަކުގެ ބަޖެޓުން. ދިޔައީ ކަންތައްތަކުގެ ބަޖެޓުން އަދި އިދުވާއިންސާފާ އަމަސްއަރާކަން ދޮރުކުޑަކަ 8.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި އެބަ ވޭ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން މި ދަރުމަ ވަރަކަ. އިޖްތިމާޢީ އަދި ދީނީ ޚިދުމަތަށް 6.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި އެބަ ވޭ. ޕަބްލިކް ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމަންޓް؛ ޕަބްލިކް ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮގްރާމަށް މި ކަނޑައެޅިފައިވާ ބަޖެޓުގައި 2027 ގައި 8.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި އެބަ ވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަދައްކަނީ ހަމަގައިމު އެއްގޮތަށް. އަޅުގަނޑުމެން ކުރިމަތިލާނީ ކަންކަން ހާސިލުކުރުމުގެ ނިޔަތުގައި. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން މި ދައުލަތް ވަރަކަށޭ. ދެއްވި ޖުމްލަކޮށް ވަރަން ބޭނުން ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާއަށް.

ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް. 2027 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަކީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އެއްވެސް ފައިދާއެއް ކުރާނެ ބަޖެޓެއް ނޫން. ދުއިސައްތަ ފަންސާސް ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރެވޭތީ އިތުރަށް ރިޔާސީ ސަބްސިޑީ، ދެ މިލިއަން ރުފިޔާއަށް

ދޫ ޑިޕްރިސިއޭޝަން ސަސްޓެއިނަބަލްކޮށް ދިވެހި ރައްޔިތުން ބޭނުންވަނީ، މިއީ ސުވާލެއް. ރަށްރަށުގައި ކާނާގެއި ހުރި ވަޒީފާތައް
އެއީ މަދިރި އުފައްދާ ފުލްޗިރިމަކަން އުޅެނީ ބަޖެޓުފޮތުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިހަ ބިލިއަނެއް ނޫން ވިހި ބިލިއަން
ޚަރަދެއް ބޭނުމެއް ނުލިބޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާރް.ޖީ.އެފް ކޮންމެ ފަހަރު ދަތުރުކުރާ ތަން އެއް ދަރުމަ ކުރަނީ، އެ ވެސް
ގެދޮރުގެން އަންނަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރަށްރަށުގައި ކުރަންޖެހޭން ބޭނުންތެރިކަމާ އެއްވެސް ފަރާތަކަށް އެ
ކުރަންޖެހޭ ބޭނުމުގައި ފުރުޞަތު ގޮތުން ނުކުމެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ އަދުގަނޑު ދައުލަތް ވަގަކާއެއް ނޫން. މި ގައުމުގައި
ކޮންމެ ރަށެއްގެ ހާލަތު މިއީ. އެތަން ރަށެއްގައި އެއްޗިހިޖެހޭ އަމަލިދާން އެއްބަސްވުމާ އިތުރު ބިން އަހަރުވެގެންދިޔަ
އިތުރުގައި މި ސަރުކާރުން އަމަލުދޫން އެއްޗިހިތައް ނުކުތް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ހަފްތާގެ ގޮތުންދާކުރުން އެބަ ޖެހޭ.
ކަންކަންކުރާ ނުވަ އަހަރުފެށޭން ފެށުން ބެނޑުނު ކަންކަން އެބަ ކުރިއަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ ނުކުރާތީ ނުކުރާ
ވާހަކަ މި ދައުރުގައި. ސިޔާސީ ފާޑުގާ ދަރަޖަހުވާފަ ބަލާ އިތުރުގައި، ކުރުދުއުލު ރޭސްތުރިބަތުގެ ބަޖެޓު ވެސް ހޯދީ ކުރެވުނު.
އެ ތަންތަން ދިމާ ހިފުމަށްތަކަށް ވެސް ދަރިކަ މަރުވަތުން. އަދި އަބްދުގައި ވެސް ހަމަ ހޯދީ އެ ހާލަތު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
މި ހާލަތުގަ ބަދަލުވެނުވޭ. ބަޖެޓުގައި ހުރި ފާރި އެބަ ހުސްވެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރައްޔިތުގެ ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން
ރައްޔިތުގެ އިގުތިޞާދު ހޯދީ 0.6%ގައި. މިއީތޯ ކުރިއަރަމުން އަންނަ ގައުމުގައި ފުރުޞަތު ޖެހޭނެ ތަރައްޤީކުރެއްވި؟ ނޫން
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއްވެސް އިގުތިޞާދީ ނަމޫ ޚާއްޞަ ބަރަކާ ފިޔަވަޅު ހަމަޖެހިގެ ދެން ޖެހޭނީ ބަޖެޓުގައި ޖެހިފައިން
ގައުމަށް މި ދަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހަރު ޖާގަ ހުރި ސަރުކާރު ރުފިޔާއަށް. މިހަރު ޖާގަ ހުރި ސަރުކާރު
ރުފިޔާއަން. މިއީ މި ގައުމުގެ ހާލަތުގައި ވެސް ދުވަހަކު ވެސް ނުހާވަރު. މި ފެށި ޑިސެންބަރު މަހު ޕޮލިސީގައި ސަރުކާރުން،
ހާލަތަށް އަރައިގަންނަން. ކުރިމަތީގައި މި އޮތީ މަދުރުސާ ޓެކްސް. އަދި އެހެން ކަންކަމަށް ރައްޔިތުން ބޭރަށް ދާން ޖެހޭ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވަގުތު ފެށި ޖޫރިމަތް ގެއްލުމަށް މިހަރު ރައްޔިތުން އެ އުޅެނީ ނިކަމެތިވުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
މިއީ މި ގައުމުގެ ހާލަތު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ގައުމުއްޓޯ؟ މި ގައުމުގެ އިގުތިޞާދު ހުއްޓުމުން މި ދަނީ. މި ތިބޭ
މީހުން މި ތަނުގައި ވަކިކަމެއްގެ ދަރު ފުރުޞަތާ ކެބިނެޓް؟ ފުރުޞަތާ ކެބިނެޓް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؟ މި ސަރުކާރު
ހިންގަމުންދާ ރައްޔިތުންގެ ލޯމަ ލޯނުން. އިންޓަރެސްޓް ހުރި ރައްޔިތުންގެ ލޯމަ ލޯނުން މި ސަރުކާރު ހިންގަމުންދަނީ.
ހަމަ ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބިލް އުޅެނީ ފިއްސާލަން މިނިސްޓަރު ބޮޑުތަކައި. އަދި ނުވަތަ އާރު.ޖީ.ސީއާއި، ފިނާންސާއި،
ސްޓޭޓް ޓްރޭޑިންގއާއި، ހައުސިން މިނިސްޓްރީއާއި، އެސް.ޓީ.އޯއާއި ފަރާތްތަކުގައި އެބަ ހުރި އިތުރު އަށް ބިލިއަން
ރުފިޔާގެ ބިލް. ކެބިނެޓް މި ހަތަރު ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބިލް ދެއްކީ ހަރުގާ މި ބަދަލުން؟ ކޮންމެވެސް ދުވަހަކު މި ނުދާނެ؟
ބަލަ! ބޮޑުވި ފިހާރައެއް މި އެކްސްޕެންސް މި ސިޓީ. މި ވަސީލަތް ނެތިގެން މި ދޭން ޤައުމު؟ ދިރި ވާހަކަދެއްކޭ އިތުރުގައި
މަސައްކަތްކުރާ މީހާގެ ގޮތުން ހިއްވީ ދާ ޖަލުގެ ކުރީން އެ ތިރިތަނޑުވާލަތަކުން ދިޔުމުގައި އަނބުރާލުމަށް އެ
އޮތީ. ދެން މި ރަށުގައި ރޭރު ކަން ދިރި ވާހަކަށް ވަރަކަށް މި ދައުލަތުގެ. ކަރަށްޗަފާއި ފަރާތަކުން މި އޮތީ މި ގައުމުގައި

އިންތިޒާމަށް ގޮއްސަ. ވަގުތު ނޫން މިހާރު މި ސަރުކާރުކުން ފެންނާކަށް ނެތް އިޤްތިޞާދީ ރައީސް، ވަރަށް މަދުން ނޫނިއްޔާ. މިއީ ސަރުކާރެއްތޯ؟ މިއީ ސަރުކާރެއް ހުއްޓާ؟ އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުފެނޭ ކަމެއް ރަނގަޅުވާނެހެން ތިބެނީ. ރަނގަޅުގައި ހުރި އެއްވެސް ޕްރޮޖެކްޓެއް ހިނގާ ތަނެއް ރައީސް، ނުފެނޭ. 2027 ވަނަ އަހަރަށް ފެނާއި ނަރުދަމާ ނިންމަންޖެހޭ އިރުގައި އެ ކަމެއް ނުހިނގާނެ އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. ރައްޔިތުންގެ ފައިސާ ޚަރަދު ކުރުން މި ގޮތަށް ޚަރަދުކުރެވޭ ދުވާލަކު ބަޖެޓް ނެތި. މި ކާބަފައިން ބައެއް ނުސިޔާސީއްވެ މި ގައުމަށް ޖެހިލައި އޮތީ. އާނ! ކިހިނެއް ނުވެގެން މި އުޅެނީ؟ ރައްޔިތުން ފައިސާ ނުދެނީތޯ؟ ވައްކަންކޮށް ނޫނޭ ވިޔަކަށް ނޫން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ހަވާލުކޮށްފައި އޮންނަނީއެއް. ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް ހުރަސް. ބޭސްސިޓީއަށް ސަލާމަތީ މި ގައުމުން ނަގައިތަކާ. އެހެންނަމަވެސް، ފެނާ މިހާރު ހުރިތާ ބަލައިލައި ވިހި، ފެންސަރވިސް ސިޓީތަކުން ރާއްޖެއިން މިހާރު ފުރަތަމަގެން އެ ދަރިން ބޭރުން ބޭސްގެންނަކަށްވެގެން. އަސްގަޑަށް ފުރާވާންތަކަށް ބޭރުފަރާތަކަށް ދިޔަ ބިލިއަން ރުފިޔާ ސިވިލް ދާއިރާއަށް. މިއީ ކޮން ކަމަކަށް އޮތް އެއްކަލަ؟ ވައްކަންކުރަން އޮތް އެއްކަލަ އެއީ. އެ ނޫން އެހެން އެއްވެސް އެއްކަލަ އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ފެންނާކަށް ނެތް އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. އިންސާފުގެ ވާހަކަދައްކާ އިރުގައި މި ގައުމަށް އިންސާފު ލިބޭނެކަމުގެ އުއްމީދުކާނާ އެއްވެސް ރައްޔިތަކު ނެތް މިއަދުކު އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. ގާނޫނުތަކުން އެ ހިނގައްޖެ ފުރަތަމަ. އެ ނިމިބާރު މި ގައުމަކީ. ދުން އިންފްލޭޝަން. މިއަދު ރާއްޖޭގެ އިންފްލޭޝަން ހުރީ 25%ގައި އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. ބަޖެޓުގައި މަސްވެރިކަމަށް ވާހަކަ ބުނާ އިރުގައި ދައުލަތުގެ އެއްވެސް މުއައްސަސާއަކަށް ހުރަހެއް އެއްވެސް ކަމަކަށް އިޤްބާލުވެއް ނެތް. ޖެހިނަމަ ހުރަހެއް ބަލާނަކަށް އިޤްބާލުވެއް ނެތް. ސިންބަދުން ބޭނުކު ގަވާއިދަށް މި ތަނަށް ފޮނުވި ބަޔާނަކަށް އިޤްބާލުވެއް ނެތް. ބަލަ! އިންސާފުންނަ މިއީ. މި އެއްޗިއްސަށް ބަލައި ފިޔަވަޅު ނޫންނަ މި ގައުމުގައި ބަޖެޓު ނިންމަންޖެހުނީ. ހަމަ އަޅު ހިއްލައިލާފައި ބަޖެޓް ފާސްކުރިމަ އެ ކަން ނިމުނީ. މިއީ ފާސްކުރަންޖެހޭ ބަޖެޓެއް ނޫން. މިއީ ފާސްކުރަންޖެހޭ ބަޖެޓެއް ނޫން. ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާ ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކުރޭ އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. މި މީހުން ކޮންމެ ކަމެއް މި ގައުމުގައި ނުދޭ. މި މީހުން ކޮންމެ އެއްވެސް ކަމެއް މި ގައުމުގައި ނުދޭ. ތަނުގައި ބިން ހިއްސާއާ އެ އޮތީ 25% ގެރާވަލީ. ބަލަ! ދިއުމުގައި ހިއްސާވަލީ އޮތީ ބިމުން ވެސް 25% ގެރާވަލިޔާ. މިއީ މި ކަން ހިނގާ ތަނުގައި އޮތީ ގޮތް އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. އެއަރޕޯޓުގެ ބިން ހިއްސާވަލީ އަކަށްއެކަމާ ތިޔަން އެއްވެސް ކަމެއް ނުހިނގާނެ. އެކި ފަސް އަހަރާ ވެސް އެކި ގޮތަށް ކަނޑައެޅި ޢަމަލު އިހަކުރިބައިގެން އެ ދިނީ އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. ކޮން އެއަރޕޯޓުތަ ހުރީ؟ އަޅުގަނޑުމެން ފަސްދީ ހުރިހަމަ ހިނގާދެ އެއަރޕޯޓް ހުރީ. އެ އެއަރޕޯޓް ވެސް އެ އޮތީ އެ ތަނުގެ ކަރަންޓް ބިލު ދިއްބަވަރު ވެސް ނުވާ އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. އެ ތަނުގެ ކަރަންޓް ބިލު ދިއްބަވަރު ވެސް ނުވާ. އެއަރޕޯޓް ހުރިހާ އެ ތަން ހިނގަން ނުހިނގޭ ބޭރުފަރާތުތަކުން އެކި އެއްޗިއްސަށް މިއީ އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. ގައުމުއްގެ ބަޖެޓް ވިޔަކަން ކުރާން އުސޫލުން ކަންކަން ކުރާ މަސްޖިދުއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުފެނޭ އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. މި މީހުންނަކަށް

މި ކަމެއް ނުވާނެ. ރައްޔިތުން ނިކަމެތިވެ، ބަނޑުހައިހެވެން ނޫނިއްޔާ މި ވެރިކަމެއް ނިމިގެންއެއް ނުދާނެ. މި އަންނަ އަހަރަކީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް، ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ކުރިއެރުން އެއްކޮށް ހުއްޓިދާނެ އަހަރެއް. ރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓަރުން ދޫނުޖެހޭ ފައިސާއިން ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީން އެ ހިންގަނީ. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު އެ ހިންގަނީ. ދެން ކޮރަޕްޝަނު މި ކަން ކުރާނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބޭފުޅުން ބައްލަވާ ހިސާބު. އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ދީފައި އިން ބަޔާން ބައްލަވާ މި ބޭފުޅުން ކާރިސާއެއް މި ކަންކަން އޮތީ. ބަލަ! 25 ގުނަ ފުސްކުރިޔަސް މި ގައުމަކުން ޗާލަހެއް ނުލިބޭނެ. ވިޔަފާރިވެރިއަށް ހުއްޓުނުން އެ ދަނީ. ކީއްވެގެންތޯ ނުވަނީ؟ ކީއްވެގެންތޯ ނުވަނީ؟ ބިރިޔަސް އަދި ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ދަރަނި ނަގައިގެން ކައިގެން މި ދުވަސް މި ދިޔައީ. މި ތިން އަހަރު ތެރޭގައި މި ގައުމުގެ އެއްވެސް ސަރުކާރަކުން ނުނަގާވަރުގެ ދަރަނި. ޚަރަދު ހާލަތު ނުހާ މިހާ ދިގުމެއް ބަޖެޓަކަށް ސަޕްލީ ވާއި އިޖުރާއަށް. މަޖިލިސްކަމު ނިކުމެގެން ރައްޔިތުން ކައިރީ އަރާރުވާ ކާރިސާތަކަށް ވަނީ. ނުވަ ބިލިއަން ރުފިޔާގައި އެއް ޕްރޮޖެކްޓް މިއަދު އޮތީ ސާފު ބިލިއަން ރުފިޔާއަށް އަރާފައި. ބަލަ! ވަޒީފާ ދިނުމަކަސް ފޭބުމެއް ނުދޭން. ހަބަރުވެގެން ނޫޖު ކަރުދާސް. ރައްޔިތުން ރައްޔިތުންގެ ބަސް އިއްވާނެ. މިއަދު ވެސް ފޭބުމެއް ނަގާބަލަ. 20% ވެސް މި ސަރުކާރަކުން ނުލިބޭނެ. 20% ވެސް މި ސަރުކާރަކުން ނުލިބޭނެ. ބަލަ! ރައްޔިތުން މި ތަނަށް ފޮނުވާފައި ތިބީ ރައްޔިތުންގެ ހައްގުތައް ހިމާޔަތްކުރަން، ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ ކަންތައް ކުރަން. މިއިން އެކަކުގެ ވެސް ވިސްނުމެއް ނެތް ރައްޔިތުންނާ ދިފާއުގައި އަޑުއަހައި ކަމެއް ކުރަން. ކަމެއް ކޮށްދޭން ވެސް ވިސްނުމެއް ނެތް. ޖީބަށް ފުރައިގެން، ވައްކަންކޮށްގެން، ކޮރަޕްޝަން ހިންގައިގެން މި ގައުމުގައި ދިރިއުޅުއްވާން. އިންސާފު އަދި ހަމަހަމަކަން. އަދި އެހެން ފުރާވަރު ވެސް ވާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ފުރާވަރު އަދުގަސްޖެހުމުން ޖަވާބުދާރީވާން ޖެހޭނެ. ރައްޔިތުންގެ ފަރާތުގެ އަމާނާތުގައި ވައްކަންކުރާމީހުން އެއިލާއި އަދުގަސްޖެހުމުންނަން ސަރުކާރުތަކުގައި ކަމެއް ނުވާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރައްޔިތުންގެ ފައިސާއިން ވައްކަންކުރާ، ރައްޔިތުންގެ ފައިސާއިން ކޮރަޕްޝަން ހިންގިމާ އިންސާފު އަދި ހަމަހަމަކަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ކަމަކަށް ދިނުމެއް ނުހުރިން. ވަދުރަހާތަށް ނުލިއްޔާ މި ތަނުގައި މިޔާގެން ވާހަކަދައްކާފަން. އެކަމަކު ރައްޔިތުން ދަށްގާ ވާހަކަ މި ދިޔަނަން އަޅުއީވާ ނަމަ މި ދިރުން ހުރީ ހަތަރު މި ގައުމުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއީ މި ގައުމު މިއަދު އޮތް ހާލަތަށް. މި ގައުމުގެ ރައްޔިތުންނަށް ބަޔަކު ކަންތައް ކުރަން ޖެހިގެންދާނެ. ދީން، އިޖްތިމާޢީ، އަނެއްކާ ސިޔާސީ ވައްކަން ކިޔާއިރު އިގްތިސާދީ ނުކުރާނެ. އަމިއްލައަށް އަދުގަ ގޮތުގެ ރައްޔިތުންނާ އަޑުގަ، އިސްލާމީ ދީނާ މި ދިވެހިރާއްޖެ ނުކުރާނެ. މި ގައުމުގައި ހަލާކު ވެސް...

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ވަގުތު ހަމަވެއްޖެ އިނގޭތޯ. ވަގުތު ހަމަވެއްޖެ. އިށީނދެވަޑައިގަންނަވާ. އާދެ! މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފޭދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީއަށް.

<u>ފޭދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:</u>

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ބަހުސްކުރައްވާ އިރު އަޅުގަނޑަށް ހަމަ މި ބަޖެޓުން އެއްވެސް ކަހަލަ ޕޮލިސީއެއް ހިނގާފައި ވާ ތަނެއް ނުފެނޭ. ގާތްގަނޑަކަށް ސާޅީސް ނުވަވަރަކަށް ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް އެބަ އިނު، މި ބަޖެޓު މިވަނީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާ ހުރި ގޮތަށް ކަންތައްތަކެއް ހުށަހަޅާފައި. އޭގެ ތެރޭގައި ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، ތަޢުލީމާއި، ޞިއްޙީ ދާއިރާއާއި، ތަރައްޤީއާއި އަދި އުނިއުނި ކަންކަމަށް ހިމަނާފައިވާ ތަން. މި ދިޔަ އަހަރަށް ވުރެ އިޤްތިޞާދީ ރައްޔިތުންނަށް 2000، މި އަހަރަށް ވުރެ 2027 ވަނަ އަހަރު ރައްޔިތުންނަށް މި ބަޖެޓުން ކުރިއެރުވިދާނެ ގޮތް ދިމާވެދާނެ. އަދި ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާ ހުރި ބަޖެޓެއް ކަމުގައި ވިސްނާލަން ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެންކަމަށް. އަޅުގަނޑު ކަންބޮޑުވަނީ ނުވަ އަޅުގަނޑުމެންގެ އިދާރާތަކުގެ ޚަރަދު ޑޮލަރުގެ މުދަލަށް ކުރިއަށް ބަޖެޓު ބަލަންސްކުރަމާ އިރު، ގާތްގަނޑު ވާދަވާއިރު ބާރަށް ބަޖެޓެއް ހޯދުމަށްވުރެ ބަޖެޓާ ފިޔަވަޅު. އެ ބޭފުޅުންނަށް ރަނގަޅު އެއްވެސް ބަޖެޓެއް މި ރާއްޖެއަކަށް އަޅުގަނޑު ހަމަ ތަކުރާރުން ވެސް 2008ގެ ފަހުން މި ހަރަކާތުން އެއްވެސް ބަޖެޓަކުން އެ ބޭފުޅުން ފޯރުކޮށް. ހަމަ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ފުރަތަމަ ދައުރުގައި އެ ފުރުޞަތުގައި ބަޖެޓެއް ނުހިއްޓާ އެ ބޭފުޅުންނަކަން ކަމަކުންދިޔަ. ވޯޓެއް ވެސް ނުދޭ. ހަމަ ކޮންމެ ފަހަރަކު ވެސް މި ވައްޓައިލަން ވާހަކަދެއްކުމުގެކަތީ. މިއަދު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ފެނިގެން މި ދިރާގު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެދުރުގެ ވާހަކަދެއްކުމަށް ވަރަށް ވަރުގަދަ، ވަރަށް ބާރަށް ރައްޔިތުންނަށް އެޔާ ޖަވާބު ދީފަ ވާހަކަތަކުގެ ދަށުގައިވާ ނުކުމެގެން ދިޔަ ތަން. އެއީ އެ ބޭފުޅުން ޖަރީމާ އެކުށަވެރި. ދެން ޖަސްޓިސް މިހާރު ކަ ކޮޅަށްދަނީ، މިސާލަކަށް ކޮންމެ ޕީ.އެން.ސީ މެންބަރުން ކޮންމެ ދައްކާނީ އަދާލަތުގައި ބަޔަކާއި ހިއްސާކުރައްވާ، އޭރު ދަރިންނަށް ތަޢުލީމު ދިނުމުގެ ކަނޑައެޅުމަށް ގޮތްތައް މިއަދު ކުރިޔަށް. އެ މެދުން ކުރިމަތިވެފައިވާ ކުރިޔަށް ގެނައުމުގެ ބަދަލުތަކެއް. ބަޖެޓު ކުރިޔަކަށް. ހިނގާ ކަމެއް ވެސް ކުރިޔަކަށް މި ހުރީ. ބަޖެޓު ކަމަކީ ބޮޑުބަދަލެއް އެ ރައްޔިތުން ފެންނަން ވެސް ފުރުޞަތު ދިނުމުގެ ބަދަލުތަކުގައި ފުރިހަމަކޮށް ހުރި ކުރިޔަށް. ވަރަށް ކުރިޔަށް ބަޖެޓާ ވިދާޅުވަނީ. އެކަމަކު ރައްޔިތުންނަށް އަދި އިތުރު ގޮތަކުން ދައުލަތަށް މިގޮތަށް ވާހަކަ. ދެކެން ވެސް ހަމަޖެހިފައިވާ މި ނުނިމެނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބޭފުޅުންގެ ސަރުކާރުތަކުގައި ފުލުހުން ބަޖެޓުތަކަށް ވެ ޕާޓީއާއި ސަލާމަތުކުރުމުގެ ރޮނގުން؟ ކަމަކީ އެ ބަޖެޓުތަކެއް؟ ރައްޔިތުންނަށް ގޮތަށް ހުރި އެއްވެސް ކަމެއް ކުރެވުނުތޯ؟ 10 އަހަރުގެ ބަޖެޓު ފުލުހުންތަކުގައި އެމް.ޑީ.ޕީން ވެރިކަން ކުރެއްވި ދިޔަ އިރު، މި ބަޖެޓަށް ފޯރުކޮށް އިރު، ޤައުމުގެ ރައްޔިތުންނަށް ފެނުނީ، ނަގުދުފައިސާއި، ކަރަންޓާއި، އަސާސީ ޚިދުމަތްތަކާއި، ބަނޑުހައިހޫނުކަމާ ޤައުމުގެ ކޮންމެ ރަށެއްގައި މި ހުރި ފުލުސްތަކުގައި ބޭސް

ބަހައްޓައި މި ހުރިހާ ކަމެއް ކުރެވުނު ނަމަ، މިއަދު މި ވައްތަރަށް ވާހަކަދައްކާކަށް ނުޖެހުނީސް ނޫންތޯ. އެ ފަހަރުގާ ވެސް ހުންނާނެ ނޫންތޯ. އެހެންވީމާ، ކޮންމެ ފަހަރަކު މިގޮތަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ޚަރަދުކުރާ ދުވަހު ތަރައްޤީކުރުމުންނަށް އުޅޭ ގޮތަށް ކުރިއަށް އޮތް އަހަރަކީ ބަޖެޓު ނުލިބޭނެ އަހަރެއް. އަޅުގަނޑުމެން މި ސަރުކާރު އިޢުލާންކުރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވެރިކަމާ ހަވާލުވި ދުވަހު ފަހު ދުވަހު ޕީއެސްއެމް ވިދާޅުވި؟ ބަޖެޓުތަކުގައި އޮތް ތަނަކާއި ހި ހަވާލުވީ. މި ގައުމު ބަޖެޓްނުލިބުނީ. އެ އަހަރު ބަޖެޓްނުލިބުނު. ދެން ޖެހިގެން އައި އަހަރު ބަޖެޓްއާސަރުވި. ދެން އައީ މި އަހަރު ވެސް ބަޖެޓްނުލިބި. އެކަމަކު ތަރައްޤީން އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީއަށް ބަޖެޓެއްނުލިބި اللهގެ ހެޔޮ ރަޙްމަތާ އެކީ މި ގައުމު މި ދަނީ މި އޮތީ ބޮޑު ހަނގުރާމައެއް ދުނިޔޭގައި ހިނގަމުންދާ އިރު، ދުނިޔޭ ގައުމުތަކުގައި ވެސް އެ ބޮޑުވުމުގެ ހާލަތު ވެސް ދަތިވެގެން މުޅި ހަޔާ ވެސް ކުރަނީ. އެކި ކަންކަން ކުރަނީ. ތަރައްޤީން ވަރަށް ބޮޑަށް ނުކުޅެދޭ ވާހަކަފުޅުދައްކަވާ އެ ގައުމުތަކުގެ ވެސް ހާލަތު ދަތިވެގެން. އެއީ ދުނިޔޭގެ އެންމެ ކުރިއަރާފައިވާ ގައުމުތަކެއް. އެންމެ ތަރައްޤީވެފައިވާ ގައުމުތަކެއް. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ވެދުމެންގެ އެންމެ ފަހިކު ނޫނަސް ހާލަތު އެހާ ރަނގަޅު ގައުމަކަށް ނޫން. މި ބަޖެޓުން ފެށިގެން ފައިބައިގެންދާ އިރު މި ގައުމުގެ ޚަޒާނާގައި އެއްވެސް އެއްޗެއް ނެތް. ދަރަނިވެރިވެ ދެމުން. މި ޚަރަދުތައް ތަރައްޤީކުރުން އެންމެ އަސާސީ ކާބޯތަކެތި ވެސް، ތެޔޮ ވެސް، މި ހުރިހާ އެއްޗެއް މި ގެންނަނީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ފައިސާ ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި ޚަރަދުކޮށްގެންކަން ތަރައްޤީކުރަން އުޅޭ. މި ބަޖެޓުން އަޅުވައިލަން މަސައްކަތް ކުރަނީ ކުރިއަރުވާ ތަރައްޤީކުރުން ޚާއްޞަކޮށް މި ކުރެވުނު ހަމަ މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ފައިސާ ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި ޚަރަދުކުރެވޭތީ. އެ ދަރަނިދައްކަމުން ބިލު އާމްދަނީއަށްކުރާ ފައިދާއެއްގެ ގޮތުގައި ކަމެއް ކުރެވިގެން ނޫން. ތަރައްޤީކުރަނީ ބޭސްފަރުވާ ކުރަނީ ހަމަ އެގޮތަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން. ދުނިޔޭގެ ކޮން ގައުމެއް މިގޮތަށް ދުވަހުން ދުވަހަށް ދަރަނިވެފައި؟ އަޅުގަނޑުމެން ކަހަލަ ކުޑަ ގައުމުގެ އިޤްތިޞާދު ގައުމަކަށް މި ހުރުމަކީ މި ގޮތަށް ދުވެވުނީ ނަމަ. އެހެންނަމަވެސް، ދިވެހި ސަރުކާރުން ދީ. ދައްވާ. އިޤްތިޞާދުއްޔާ ކުރިއަށް އޮތް ތަނެއްގައި ވެސް ދެއްވާން. މި ބަޖެޓުން ކިތަންމެވަރަކަށް މި ގޮތަށް ވާހަކަދައްކައިފިއަސް އެކަނިވެސް މުއްސަނދިކޮށް ނުދޭ ވެސް މަދުއް ނުވާން. އިޤްތިޞާދުއްޔާ ދިނަ ވާނީ. ޚާއްސަ އެހީއަށް ބޭނުންވާ ކުރިއަށްގެންދާ ވެސް ނޫ އިންޓަރނޭޝަނަލް ކަނޑައެޅުމަށް ނުވާނެ. އިޤްތިޞާދުއްޔާ ދިނަ ވާނީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ތަންފީޛުވާ މިގޮތަށް އިސް ރަށްފުށުންނަށް ނޫ ފަހަރުގާތުގެ ނުލިބިގެންދާނެ. ކަނޑައެޅުނު. މި ވާހަކަދައްކާ ދައުލަތު ބިލުގެ ނުނުތޯ ހުރިހާ އަހަރުގައި މި ފަހަރުގާ ދައްކަވަން މި ގެންދަވަނީ. ކޮން ބަޖެޓަކުތޯ ފަހަރުގާ ކަނޑައެޅޭ؟ ހަމަ ތަފާތުން ވެސް އެއްވެސް އިސް ތަރުތީބުވެސް އެ ދައުވާ ފަސް ހާސް ރުފިޔާ ކަނޑައެޅުން ވާހަކައެއް އަދި މިހާރަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް އެނގިފައި ނުވޭ މިއަދާ ހަމައަށް. އެކަމަކު ހަމަ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުލިބޭނެ. ބަޖެޓަށް ބިލުތައް. މި ވައްޓަފާނެ ވާހަކަދައްކާއިރު ދުވަހު ހަދާފައިވާ ބިލު އިސްކަމް. އަޅުގަނޑުމެން މިހިރަ ޖިބްރާޢީލް އެމް.ޑީ.ޕީގެ ވެރިކަމުގެ 2008 ވަނަ އަހަރު މިގެ ކުރިމަތީ މިއަދު ވެސް ތަރައްޤީކުރި ޚާއްޞަގައި މިވަރަށް ދުނިޔޭގައި އެއްވެސް ކަހަލަ ހަނގުރާމައެއް ނޯވެ، މި ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެން ހުރިހާ ކަންތަކެއް ގެންނަނީ ވިދާޅުވި.

އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނުނީ ޤާނޫނުބަލައިގެން ރުއްދުކަން އަރައި، ގަސްގަހަން އަރައިގެން ފަސް އެއްޗެއް އަތުންޖެހުނު ތަން މި ބޭފުޅުންގެ ފުރިހަމަކަމުގައި. އެ ބިލުގާވާ ހުރި ފުރިހަމަކަމުގައި. އަސާސީގައިން ފުރިހަމަކަން ކުރެވުން. އެމް.ޑީ.ޕީއަކީ އަސާސީގައިން ފުރިހަމަކަން ކުރާ ޕާޓީއެއް. ޖަމާލީ ގޮތުން ސަރުކާރުން ދިބައްޖެހުނީ ރައްޔިތުންނަށް އެހާ ނުރައްކާތެރިއެއް، ދެއްޖާނަކަންތަކާއި ފައިބައިގެން ދާނީ. ދިރޭ ފަސް ގަވާން. ދިނަހަރު ފަސް ހުރިހާ ފުރައްސާރަކައް ކުރާނީ އެމް.ޑީ.ޕީން. އެ ބޭފުޅުން މި ދިރަ 5 އަހަރު ނިމިގެން ދިޔައީ ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ މިސްކިތްތަކަށް، އެއްފަސް މިސްކިތްތަކަށް އާންމު ރައްޔިތުން އަމިން ޖަމާއަތާ ނަގައިގެން ނޫނިއްޔާ މަރާމާތުގެ ނުކުރެވޭ. ހުރިހާ މިސްކިތްތަކާ ހުރި ވިޔާނާކޮށްލާފައި. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ބަލަބަލައި މިހެން ލޯ ކުރިމަތިން ފެނިގެންދިޔަ ކަންތައްތައް. މިކަމުގެ ހަޤީޤަތް މި މަޖިލީހުގައި ތިއްބެވި އިދިކޮޅު ޕާޓީގެ މެންބަރުން ފަސް އަދި އަމިއްލަ މެންބަރުންނަށް ފަސް އަދި ޕީ.އެން.ސީ މެންބަރުންނަށް ފަސް ފެނިފައި ހުންނާނީ. މިއީ މިވަރު. މި ޤައުމު މާލީ އިންޓަނޭޝަނަލް އެއަރޕޯޓު ފެށިން އެއްޗެހި ވިޔާނާކޮށްލާފައި އޮތީ. ފަތުރުވެރިންނަށް ފައިބައިގަންނަ ހިތް އެ ފެންނަ މަންޒަރުތައް އަޅުގަނޑުމެން ހަދަ ހައިރާންވޭ. އަޅުގަނޑުމެން ފަސް ފައިބައިގެން އަންނަނީ، ފްލައިޓުން ފައިބައިގަންނަ ހިތް ފެންނަ މަންޒަރުތަކެއް. އެކަމަކު މިހާރު އެހެނެއް ނޫން. އިންޓަނޭޝަނަލްގެ ކަންތައްތައް ފަސް އެތައް ގުނައެއް ރަނގަޅުކޮށްފައި އެ އޮތީ. އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖައި ދިރާޗަޕްސަރު ފާހިވި. ޗަރަށްތަކުގެ ވަރަކަށްއްލިވާ ހިތް ޗަރަށްތަކުގެ ފަސް ގުނަ މި ބޭފުޅުންނަށް އެނބުރިވަޑައިގެންނެވުން. ޗަރަށް ދިރާވެގެން އެހެ މައްސަލަ، އެންމެ ބޮޑު މައްސަލައަކީ މި ދިރަ 5 އަހަރު އެމް.ޑީ.ޕީން ފުރިހަމަ ކޮށްދިނީ ދިރާއްޖޭ ވިޔާނާ ނަގިސް ގޮތަކުން. ނުތާރީޚު ގޮތަކުން ފުރިހަމަކޮށް ކުރިމަ. ތާރީޚު ފުރިހަމަކޮށް ކޮށްދިނީ ދިރަ ނަމަ، މިއަދު ރާއްޖޭގެ ހަލަޖު މިހެންހެން ނުން ހުންނާނީ. ބޮޑު ފައިސާ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ކިޔާ ލިބޭވޭގައި ރުޅިއައީ. ބޮޑު، ބޮޑު އަދަދަކުން ގައުމު ދަރަނިވާގައި އެއްފަސް ކަމެއް ދުނިޔެ، ރައްޔިތުންނަށް އެއްފަސް އަސާސީ ޚިދުމަތް ގާސިއާނާ ގޮތަށް ކަންތައްތައް ބައްޓަންކުރިއް، ގައުމު ފުށްގެހިވާއި ދިރިއުޅުމާ ދިމާވެގެން އެދި މައްސަލައްތަ. އެކަމުން އިޤުތިޞާދީ މި ސަރުކާރުން ޢަމަލުކުރަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑަށް މިގޮތަށް މި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ މިހެން ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުގެ ކުރިން ފާހަގަކޮށްލި ބޭފުޅާ އެ ދައުރެވި ހަރީދާ ހުރިހާ ފާހަގަކޮށްލި އަޅުގަނޑު މި ފާހަގަކުރަން ފަހުން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.

ރިޔާސަތުން ފާހަގަކޮށްލުން:

އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މީދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުއްރަޙްމާނަށް.

<u>އާއްމު މާލީ ދާއިރާގެ ގޮންޖަހު ބަޔަދުއްރަހުމާން ވާހަކަދެއްކުން:</u>

ޝުކުރިއްޔާ އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ. އަދުގަނޑު އުއްމީދުކުރީ ބަޖެޓު، ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީން ނިމިގެން އަންނަނީ ކޮންމެވެސް ބަދަލަކާ އެކީ ކަމަށް. ނަމަވެސް، ބަޖެޓު ފާސްކުރަން ފޮނުވާފައި މި އޮތީ ސަރުކާރުން ސްޓޭޓްމެންޓު ޖަހަން ފެންނަ ގޮތަށް. އެއްވެސް ބަދަލެއް ނެތި. ބޭސްލައިން ބަޖެޓާއި ސިޔާސީ ބަޖެޓު ހުސްވެއްޖެ. ގެރަންޓީތަކުގެ ބަޖެޓު ހުސްވެއްޖެ. ދެން ކަމެއް ނުވޭ ހުސްވާނީ މި ތިބެން ކަނޑާ ބަޖެޓު. މުއައްސަސާތަކުން ވެސް ކުރިމަތިލާ ބަޖެޓު ކަނޑާލަން ދެއްކި ބަޖެޓުގައި އެ ތަނަވަސްކަން ހުރި ދަރަނިތަކުގައި ފައިސާ ދައްކާފައިވާ ކަމަށް ބާކީ ހުރެގެން. 2026 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓުގައި ޖީ.ޑީ.ޕީ ގެ ފިސްކަލް ޑެފިސިޓަކީ ކަނޑައެޅިފައި އޮތީ 8.3 ޕަސެންޓް ދެވުނު. ނޮވެންބަރު މަހާ ހަމައަށް ހިނގީ 5.3 ޕަސެންޓް، ގާތްގަނޑަކަށް 343.7 މިލިއަން ޑޮލަރު ހަރަދުވެއްޖެ. މި ބަޖެޓުގައި ޖީ.ޑީ.ޕީ ގެ ފިސްކަލް ޑެފިސިޓަކީ 8.2 ޕަސެންޓް ދެވުނީ ހިސާބުކޮށްފައި އިރު، މި ބޮޑުވުން ފިޔަވައި ސަރުކާރުގެ އާމްދަނީ މި އަހަރު ފިހިފައިވާ ފިސްކަލް ޑެފިސިޓުގެ 70%، 2027 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް ހިންގާނެ ކަމަށް ބުނެއެވެ. ކޮންސޮލިޑޭޝަން އެންމެ އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މަޝްރޫޢު ބޭ. އަބްދުﷲ މުއިއްޒުގެ 2026 ނޮވެންބަރު މަހު ތަޢާރުފުވި މަޖިލީހުގެ ވަޒީރުން ވަޒީރުން ފިޔަވައި، ސަރުކާރުން ސްޓްރަކްޗަރގައި އަދި ނުނިމި ހުރި ފިސްކަލް ޑެފިސިޓް ހިންގަން ޖުމުލަ 58.8 ޕަސެންޓް ދެވުނީ ބޭނުންވާ ކަމަށް. މިގޮތަށް ބުރަ ކުރި ސަރުކާރުތަކުން ސްޓްރަކްޗަރގައިވާ ފިސްކަލް ޑެފިސިޓާއި މި އަހަރު ހިނގަމުންދާ ފިސްކަލް ޑެފިސިޓް ހިފެން ކަމަށް. ރަޢްޔިތުންނަށް ސަޕޯޓްކުރަން ޖެހޭ 70% ހިންގުމަށް ބުނެވޭ ކަމަށް ގޮތް. އަދުގަނޑު ކަމަށް އިން ހަމަ ފިސްކަލް ފިސްކަލް ނުނިމުން. އެ ފިސްކަލް ޑެފިސިޓް ހުރޭ. ހިސާބުކުރަ ފިސްކަލް ޑެފިސިޓުގެ 100% ހިންގަން 58.8 ޕަސެންޓް ދެވުނީ އެބަ ބޭނުންވޭ. 2027 ވަނަ އަހަރު ފިސްކަލް ޑެފިސިޓުގެ 70% ހިންގަން 41.16 ޕަސެންޓް ދެވުނީ މަދުވެގެން އެބަ ބޭނުންވޭ. މި ބަޖެޓުގައި އެ އޮތީ 8.2 ޕަސެންޓް ދެވުނީ. 2028 ވަނަ އަހަރަށް ޕްރޮޖެކްޝަންގައި އޮތީ ފިސްކަލް ޑެފިސިޓަކީ 8.2 ޕަސެންޓް ދެވުނީ. 2029 ވަނަ އަހަރަށް 9.2 ޕަސެންޓް ދެވުނީ. މި އަދަދުތަކުން ސަރުކާރަށް ބޭރު މި އޮތް 2 އަހަރުން ވެސް މި ފިސްކަލް ހިންގާން ގޮތް އަދުގަނޑަށް ފެނިގެން ނުދާ. އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ؛ މިދަނޑު ބަޖެޓުން ހާއްސަ ހިސާބަކުން ކަނޑާ ބަޖެޓު ނުހުން. މިފަދަ ބަޖެޓުން ހާއްސަކޮށް "ކާން ބަޖެޓު" އިސްލާހު ބަލަން. އަދުގަނޑު ކޮމިޓީ ރިޕޯޓުގައި ބަޖެޓު ބަދަލުގެނެސް އަދުގަނޑަށް ދާދި އެހެން. ކާން އާބާދީގެ ކުރިން ގެނައި ހުށަހެޅުން އޮތީ ބަޖެޓް ސްކޮލަރޝިޕް ގޮތަކަށް. ކުރިން ނޫ އަހަރު ވެސް ހަމަ ދިރާގު މިހެން. ޖޭއެ ޕްރޮޖެކްޓް ފިހިފަހަރުތަކުން ކުރަމުންދާ ކަމެއްހެ މި ތަނުގެ ހަމަތަކުން ޖަހާފައި ފޮނުވަނީ. މި ދަރާސާލާތަން ހަމަ އެއްކޮށް ވެސް ނެތް. ދިރާސާކޮށް ރަށްރަށުގައި ފަރުވާ ފޮޓޯ ހިސާބުކޮށް ވެސް މި ބަޖެޓަށް ދާދިފަހު ކަމެއް ބޭނުމެއް ބޭސް މީހުން. އަދުގަނޑު ރަށްރަށުގެ ދަޢުލަތުން ބަޖެޓުގައި މިހާރު މި އިން ގޮތަށް ހިނގާ ކަމަކަށް ނޫނީ ކަމެއް. މިހާރު ކުރިއަށް އެ ދިވެހިން ފުދެއަށް ކަމެއް ނުލަދަ އެ ދުވަސްވަރު އެނދު އަދުގަނޑު ދިރާގުކަން ކަމެއް. މިހާކަން އެއްބަސްވެއް، ހަމްތަރެއް ރަނގަޅު ނުނދޭ. މަސްވެރިކަން

ބަޖެޓުކުރުވި އަށްޖީ ވަގުތުރުން ވެސް އަދި ސަތޭކަ ނަވާވީސް މިދިޔައަހަރު ފުރުން. އެ ބަޖެޓުކުރުވުނު ފަހުމަ ފަހުން ވަން ތަނެއް ވެސް ނޫނޭ. ކުރީ ސަރުކާރުން ފޮނުވާލި 2024 އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި މިސަރަހައްދު އަދި ޖަހާން ގަނޑަށް ވާހަކައެއް ނެތް. އެކަމަކު ބަޖެޓުގެ ތަރުތީބު ވެސް ގޮތް ގޮތަކަށް ގޮސް ސަލާމަ ގަސްވާރަކާތް މިދިޔައަހަރު ތަފާތުއަހަރު މިސަރަހައްދުތަކާއި ޑިމޮކްރަސީގެ ގަނޑުވަރު. ރައްޔިތުން ކުރަންވީ ކަމަކީ މިއީ ބައެއް މެންބަރުން ވެސް ބަޖެޓު ބަހުސްގައި ވާހަކަދައްކަމުން ވިދާޅުވި ގޮތަށް ތަކެތީގެ އަގުތަކާއި، ބެލެންސް ފިޔަވަޅު، ޕްރޮޖެކްޓުތައް ހިނގާނީ اللهއަށް ދެއްކޭނެ ކަހަލަ ތިބެން. މާލޭ ވަޒީރު ބަޖެޓު ހުށަހެޅުއްވި ދުވަހު ދައުލަތުގެ ފައިނޭންސް ވަޒީރާ، ބަޖެޓު ޑިޒައިން، ބަޖެޓު ދިރާސާކުރުމުން މިހާރު ސަރުކާރުގެ ހުރިހާ އުއްމީދަކީ މި ގޮތުގެ ރަސްމީގޮތު ޕްރޮޖެކްޓުތަކެއް އެބަ އޮތޭ. މިގޮތަކަށް އިންވެސްޓްމަންޓް އަދަދުތަކެއް ވެސް ނުހަނު ބޮޑެތި. ނަމަވެސް ޕްރޮޖެކްޓު ދާންޖެހެނީ ރައްޔިތުން އެދޭ ގޮތަށް. އިންވެސްޓަރާ ގެއްލުން ވެސް އެންމެ ފައިދާ ހުރި ގޮތަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ވާހަކަ ދަރުމަވަންތަ ހިންގުމައިރުގެ ކުރިން އަދަދުތަކާ ދާއިރާ ރައްޔިތުންގެ ނަމުގައި ސަރުކާރަށް އަދި ރައީސް މުއިއްޒަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން ބޭނުން. މި ޝުކުރު މި ދަންނަވަނީ އެ ކަނޑައެޅުން ސަރުކާރުން އެހެން ސަރުކާރުތަކުން އަދަދުތަކުން ރަނގަޅު ކޮންމެ ޚަރަދުކުރެވުނު އަދަދުތަކުން ރަނގަޅު މިނިވަންކަން ގެންގުޅުއްވައި. ބިނާ ބޭރު ޕްރޮޖެކްޓަކަށް ފުރާ އަދަދުތަކުގެ މާ މުސާރަ މުއިނުވެ އެ ކަން. ބަޖެޓުން އަދަދުތަކުގެ ރަނު ވާހަކަ މި ފުރުސަތު ވެސް އެރުވޭ. ކަރަންސީގެ 20.5 މިލިއަން ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި އެބަ އޮތް. އެވަރުން 20.5 މިލިއަން ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި އެބަ އޮތް. އެވަރުން އަދަދުތަކުގެ ކަރަންސީ ރިސަރވްގެ ހުރަފާ ހަމަޖެހި އެއްޗެއް ބޮޑު އެބަ ވޭ. ދުރުން ކަރަންސީ މުއާމަލާތުގެ ސިޔާސަތު ތަޅާލީ މިނިވަންކަން ސަރުކާރުން ފަހިކޮށްދީ ފުރުޞަތުގެ ބޮޑު ބޭނުން ހިފުމަށް މި ޕްރޮޖެކްޓުގައި ކަމުގެ ހިސާބުކުރަމުން އުއްމީދުކުރަނީ އަދަދުތަކުގެ ހުރި. ނަމަވެސް، ސަރުކާރަށް އަލަށް އާބާދީ ސަރަހައްދަށް ކަރަންޓު ފުން، ދަތުރުފަތުރު އަދި ބޭސްފަރު ޑިޖިޓަލް ގޮތުން ފުރި ކާ ކަންކަން، މިފަދަ ކާ ތަރައްޤީވެފައި ރައްޔިތުންތަކުގެ ކަމަށް އަދަދުތަކުގެ ދާއިރާ. އަދަދުތަކުގެ މި ބަޖެޓަށް ތާއީދުކުރަން. ރައްޔިތުންނަށް ކަމެއް ނުލިބޭ އަދަދުތަކުގެ ތާއީދު ތިންވަނަ ބަޖެޓު މިއީ. ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ވެސް މި ބަޖެޓަށް ތާއީދުކުރުމަށް އަދަދުތަކުގެ އެދުން. ސަރަޙައްދު ތާއީދު ނުދިނުމަށް ކަމަކާއި ނުވި ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ، އަދަދުތަކުގެ ތާއީދު ނުދިން ކަމަށް މި ބަޖެޓުން ފިޔަވަޅުތަކެއް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޙުސާ.

ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޙުސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ބަހުސްކުރަމުން މިދާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ރިޕޯޓާ ގުޅޭ ޖުމްލަ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ހަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑުމެން 2027 ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހަޅާފައިވާ 59.7 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓަށް ބަލައިލާ އިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ ހަޤީޤަތުގައި ބަޖެޓުގެ އެކި ބައިބައިން ދިރާސާކޮށް ރަނގަޅަށް ބަލައިލާ އިރު އަޅުގަނޑަށް ފެންނަނީ ކުރީ އަހަރުތަކާ ޚިލާފަށް ސަޕްލިމެންޓަރީ ބަޖެޓެއްނުލައި މިއަހަރުގެ ބަޖެޓު ނިންމައިލާ ކަމާއި، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވޭ 2019 ވަނަ އަހަރު ނިމުނުއިރަށް އިތުރު 1.7 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ސަޕްލިމެންޓަރީ ބަޖެޓެއް ފާސްވެގެންދިޔައަމަން. އަދި 2022 ވަނަ އަހަރު ނިމުނުއިރަށް އިތުރު 5.8 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ސަޕްލިމެންޓަރީ ބަޖެޓެއް ފާސްވެގެންދިޔަކަން. އަދި 2023 ވަނަ އަހަރު ނިމުނުއިރަށް އިތުރު 6.5 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ސަޕްލިމެންޓަރީ ބަޖެޓެއް ފާސްވެގެންދިޔައަމަން. މި ސަޕްލިމެންޓަރީ ބަޖެޓުތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން ޚަރަދުތައް މިހާރުގެ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ޗެއަރޕާސަން ވިދާޅުވެފައިވާ މި ސަޕްލިމެންޓަރީ ބަޖެޓުތަކަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެއީ އެ ބޮޑުދާ [illegible] އެއްޗެއް އިނގޭތޯ. އެގޮތަށް ހުރަހަރާފައި މިވަނީ. އެހެންވީމާ، އެއީ [illegible] ރަނގަޅަށް. ރަނގަޅުގައި އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible] ފެނުނު އެބަ [illegible] އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] ޤާނޫނުގައި އިނގޭތޯ. [illegible] ޤާނޫނުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެނިގެން މި ދަނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

މިއީ މިއަދު ވީ ކަމެއް ނޫން. އަދި މިދިޔަ އަހަރު ވީ ކަމެއް ނޫން. މިއީ [illegible] ޤާނޫނުގައި މިހެން ވާ ތަން. މިކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން، ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން އެހެނިހެން [illegible] އެޖެންސީތަކުން [illegible] [illegible] [illegible] އިރު ވަރަށް ބޮޑަށް [illegible] [illegible] ރިޔާސަތުން [illegible] [illegible]. ރިޔާސަތުން [illegible] [illegible]. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ މި [illegible] ޤާނޫނުގައި ފެނިގެން މި ދަނީ [illegible] [illegible] [illegible] ކޮންމެ އަހަރަކު ރިޔާސަތުން [illegible] [illegible]. އެގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލެވޭ މި ދަނީ މި [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގައި ރިޔާސަތުން [illegible] ރިޔާސަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގާބިލްކަމާ [illegible] [illegible] އިނގޭތޯ

އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން ދަނީ. މި ކަންކަން މި [illegible] [illegible] [illegible] ބަލައިލާ އިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަނީ ކޮންމެ އަހަރަކު އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޮންމެ އަހަރަކު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަޅުގަނޑު [illegible] މި [illegible] ޤާނޫނުގައި މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަޅުގަނޑުމެންނަށް [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] 10 އަހަރަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible]. [illegible] [illegible] އަޅުގަނޑުމެންނަށް [illegible]

ސުލޫކުގެ ވަޒީފާތައް ނުއުފެއްދުމުގެ ސަބަބުން ދައުލަތުގެން އަބަދު ފެސް މި ދަނޑި ސަރުކާރުގެ އެކިއެކި އުޖޫރަސީޓާތަކަށް މުވައްޒަފުން މާ ގިނަކުރަމުންނެވެ. އެހެންވީމާ، ދަޢުލަތުގެން ސަރުކާރުން އަސްލު ހަރުދަނާކުރުމަށް ފޮރިއަވާތީ ސުލްޙަރު ވަރުގަދަކުރުމަށް ބަޔާއި މުޅިން މަސައްކަތްތަކެއް އެބަ ކުރަމުންދާކަން ދަޢުލަތުގެން ފާހަގަކުރެވޭ. އެގޮތުން ދަޢުލަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަވެގެން މި ދަނޑި މިސާލުތަކަށް ޖެ ކޮމިޝަނުން އެންމެ ފަހުން ދައުރުތަކުގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ މިގެ ހަމަޖެހުމަކަށް އަހަރު ކުރިން ރިޕޯޓުކުރެވިގެން ދިޔަ އިރު ދަޢުލަތަށް ފާހަގަވެގެން މި ދަނޑި މިސާލުތަކަށް ޗެކްރޫނާއި ނަރުހުންގެ މުސާރަ ދިޔަ އިރު ދަޢުލަތަށް ފާހަގަވީ މިސާލުތަކަށް އެ ބޯޓުވެރިން އޭޖީ ވަކި ވަރަކަށް ކުރިމިޖެހުކުރެވިގެން ދިޔަ އިރު ހަމަޔާއާއިއްޒަތް އެހެން މުވައްސަސާތަކުގެ މުސާރަ ޗެކްރޫނާގެ ކޯޓުފަހަރާކޮށްކަން ވެރި މާ ބޮޑުވެގެން ގޮސް، އެގެ ސަބަބުން ހަރުގަދަކަމާއި ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ ގޮތުގައި ވަރަށް ބޮޑު އިންތިޚާބުވުމަށް އެޖެހި، ސުފުރާގެ ވަރަށް ބޮޑު އިންތިޚާބުވުމަށް އެޖެހި އަބަދު ފެސް މި ޖެހޭ ސުފުރާ ހާމަކުރީކުރުމުގެ ނަމަކަށް އަބަދު ފެސް މުސާރަ ބޮޑުކުރުމާއި މިކަހަލަ ކަންކަމާ އެދެން. އެހެންވީމާ، ހަރުގަދަކަމާ މި ކަންކަން ނިމޭނެ ގޮތަކަށް ދަޢުލަތަށް ހަރުގަދަކަމާ ވަރަށް މުޅިން ކަމެއް ގޮތުގައި ދަޢުލަތުގެ ދެކެން. ދެން ދަޢުލަތުގެ ފާހަގަކުރެވިގެން ބަޖެޓުގެ އެންމެ ފަހުގެ ހަރުގަދަކަމާ އެމް.އެމް.އޭގެ ރިޕޯޓުން ޝަރުތުތަކެއް މި ރިޕޯޓުގައި އެކުލަވައިލާފައި އެބަ އޮތް. މި ރިޕޯޓުން ޝަރުތުތަކުގައި ހަރުގަދަކަމާ ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަކޮށްފައި އެބަ ވޭ ދަޢުލަތުގެން 2008 ވަނަ އަހަރު ގެނައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުން އުފެދިފައިވާ މިނިވަން މުއައްސަސާތައް ފަށަށް ނުދާނެ ކަމުގެ ވާހަކަ އެގޮ ބޭރުއިން އެންމެ ބޮޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނުއަސާސީގެ 170، 180 ވަނަ މާއްދާ ރިޕޯޓު ހިސާބު އިރު، މިޢާމަން ބެޖެޓުގެ ފުރަތަމަ ބާބުގެ ދައުލަތުގެ ގާނޫނުއަސާސީގެ 50 ރިޕޯޓުން. އެ ވަރަކަ އެ ބޯޓުވެރިންގެ ރިޕޯޓުން ޝަރުތުގައި އެބަ އޮތް ފާހަގަކޮށްފައި. އެހެންވީމާ، ދަޢުލަތު ގެބުނުކަމާ ގޮތުގައި ހަރުގަދަކަމާ ދަޢުލަތުގެން މިނިވަން މުއައްސަސާ، އެ ހެޔޮ އާ.ސީ.ސީ ކަމަށް ވިދާޅު އޭޖީ ބޭރު ޖެންޑަރު އޭޖީ ކަމަށް ވިދާޅު އަދި އެހެނިހެން ތަފާތު ކަމަށް ވިދާޅު މިނިވަން މުއައްސަސާތަކަށް ވަރަށް ބޮޑު ހާދަހާ އެބަ ކުރަން. ހަރުގަދަކަމާ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުން އެބަ ޖެހޭ ނަތީޖާ ނެރެދޭން. ހަރުގަދަކަމާ ދައުރުތަކުގެ އަދި އިންކަމާއި އަދި އެހެނިހެން ކަންކަމުގައި ފެށޭ، އަދި ކޮރަޕްޝަނުގެ މަސައްކަތްތަކަށް ވިދާޅު، އެހެން މަސައްކަތްތަކުގައި ވިދާޅު މިކަންކަމުގެ ނަތީޖާ ނެރެދޭ ބަދަލަކަށް ވާންޖެހޭނެ. އެހެންނުނިވާ ދަޢުލަތުގެ ދައުރެއް ރަނގަޅުކަން ނުނިމޭނެ. އެހެންވީމާ، ހަރުގަދަކަމާ ދަޢުލަތު ދައުރުގެ ކަރުދާސް ކުރިން މި ކަމާ ހަރުދަނާ ބައްދަލުވާ ގޮތަށް ދަޢުލަތުގެން އެބަ ޖެހޭ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ފަންނީ ޝަރުތުތައް ރަނގަޅުކުރަން. ހަރުގަދަކަމާ ސަރުކާރުގެ ތަރައްޤީގެ އެޖެންޑާ އެކުލަވައިލައިފި ރައްޔިތުން އެދޭ ކަންކަމަށް. ރައްޔިތުން ރަނގަޅު އަނގަލައި ޚިދުމަތާ ސަރުކާރުގައި އެދޭ ކަންކަމަށް. މިއަދުގެ ސަރުކާރުގެ ވަރަށް ބޮޑު ޖާގަ ބަޔާންކޮށްފައި މި ޤާނޫނީ ދިވެހިރާއްޖޭ ރަނގަޅުކުރާ ރައްޔިތުން އެދޭ ކަންކަން، ޙާދިސާގެ ކަންކަމުން ފިޔަވައިން ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ ކަންކަން ފުއްދައިދިނުމަށް. އެހެންވީމާ، އެގޮތުން ދަޢުލަތު ބަޖެޓާ އިރު، ދަޢުލަތު

ދުނިޔޭގައި އޭ.ޓީ.އެމް ރަށްރަށުގައި ބިނާކުރެވިފައި ހަމަ ހަޤީޤަތުގައި މުޅިން މަސައްކަތްކުރަމެވެ. އެއީ ވާންޖެހޭ ކަމެއް. އެކަން ނުވެ އޮތުމަކީ އެއީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ވަކި އާބާދީއެއް އޮތީމާ އޭ.ޓީ.އެމް ހުށް، ވަކި އާބާދީއެއް ނެތީމާ އޭ.ޓީ.އެމް ނެތުން. ހަމަ އެގޮތަށް މި ސަރުކާރުން މިހާރު ހުރިހާ ރަށްރަށުގައި ފުޓްބޯޅަ ބިނާކުރުމާއި، ހުރިހާ ރަށްރަށުގައި ވޭސްޓް މެނޭޖްމަންޓް ސެންޓަރު ބިނާކުރުމާއި، ހުރިހާ ރަށްރަށުގައި ޔޫތު ސެންޓަރު ބިނާކުރުމާއި، ގިނަ ރަށްރަށުގައި ކައުންސިލް އިދާރާ ބިނާކުރުމާއި، އަދި ޖިމް ސްޕޯޓްސް ސެންޓަރު ބިނާކުރުމާއި، ނަރުދަމާއާއި ފެނާ މި ކަހަލަ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ޕްރޮޖެކްޓްތަކަށް ބޮޑު ހަރަދެއް ލާރި، އެ މަސައްކަތްތަކަށް ކުރަމުން އެބަ ގެންދޭ. ހަޤީޤަތުގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފެށި އަދި މި ބަޖެޓުގައި ފެށި ކަނޑައެޅިފައިވާ މަޝްރޫއުތަކާ ބެހޭގޮތުން ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ބަޖެޓުން ގެންގޮސްގެން އަދި ބިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދުކުރަން ނިންމާފައިވާ އިރު މިހާރު ފެށިފައިވާ ވަނަ ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެ ނިމިގެންދިއުން 2027 ވަނަ އަހަރު. އެ ގޮތުން ކަންތައްތައް ތަރުތީބުކުރެވިގެން ދާކަން އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރޭ. އަޅުގަނޑު ދެކޭ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި މަސްވެރިކަމުން ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަހަރެއްގެ މައްޗަށް މި ޖެހުނު ޓެންޑަރުކުރުމަށް ދިއުމުގެ ގޮތްތަކެއް ދީ ބިލިއަނަށް ތަކެތި. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ކަނޑުގެ މަސްސަރަހައްދުން އިސްތިއުމާލުކުރެވޭ ނަރުދަމާ ކަމާއި އޮތަން މަސައްކަތްކުރުމަކީ އަޅުގަނޑުމެން ދުނިޔޭގައި ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ މިއަދުއްސުރެ، އަޅުގަނޑުމެން ނިސްބަތްވާ ދާއިރާ ހިތަދޫން، އެތުރުވެ، ޖަރާފަތުގެ ޕްރޮޖެކްޓްތަކެއް ފެށިފައިވާ 2027 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓް ބަލާއިރު ނިމިގެން ދިޔަޔަސް އަޅުގަނޑު އެކަން ބޭނުން އެދޭ ކަންނޭނގެ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

<u>ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:</u>

އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މީކާއީލް އަޙްމަދު ނަސީމަށް.

<u>ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މީކާއީލް އަޙްމަދު ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:</u>

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2027އަށް ހުށަހަޅާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސް މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ފްލޯރުން ފާހަގަކޮށްލާ އިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ރިޔާސަތުން އަޅުގަނޑުމެން ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލު ދުރުވެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން އެމް.ޑީ.ޕީގެ ފަރާތުން މި ބަޖެޓް ދެކިގެން ދައްކަވާ އަދި ވާހަކަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓަކީ ކުރިއަށް އޮތް އަހަރު އާންމު ރައްޔިތުންގެ އާންމު ހާލަތަށް ރަނގަޅު ބަދަލެއް އަންނަ ބަޖެޓެއް ނޫންކަން އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަމާ ދަރަނި ވެސް ބޮޑުވަނީ އަދި ބޮޑުވަނީ މި ބޮޑު ދިވެހި މި ރިޔާސަތުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ރިޔާސަތުން ފާހަގަ އެއް ކަމަކީ މިހާރު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ބަޖެޓް ހުށަހަޅާއިރު ހަމަ ގާނޫނުއަސާސީގައި މިހެން ލިޔެވިފައި

އޮތޯރިޓީކަން. އެ ނޫން އެއްވެސް ސަބަބެއް ނެތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޕާޓީތަކާ ސީޓާއި ޖިނާޔަތުގައި އޮތޯރިޓީ ސިވިލްސޮސައިޓީ ކުރައްވާ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި މިހާރު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ބަޖެޓު ހުށަހަޅުއްވާފައިވުން، ބަޖެޓު ދިރާސާކުރައްވަމުން އަދި ފާސްކުރައްވަމުން މި ގެންދަވަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓް، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ބަޖެޓެއް އައީސް މިގެ ކުރިން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ދުށިން މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީ މަސައްކަތްކޮށްފައެއް ކުރައްވާ ގޮތް. މި ފަހަރުގެ ބަޖެޓު، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބަޖެޓަށް ވާހަކަދައްކަވާނީ މެންބަރުން ވެސް ނުވެގެން މި ދަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓަށް ވާހަކަދައްކަވާނީ މެންބަރުން ވެސް ނުވާ ބަޖެޓަކަށް މި ބަޖެޓު ވާ ސަބަބަކީ މިއީ ރަބަރު ސްޓޭމްޕު ބަޖެޓެއް. މިއީ ރަބަރު ސްޓޭމްޕު ބަޖެޓެއް. މި ތަނުގައި މި ތިއްބެވި ރައްޔިތުންގެ މަންދޫބުންނަށް ވެސް ވަރަށް ސާފުކޮށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަހުސްކުރައްވާ އިރު ވެސް، ކޮމިޓީ މަޝްވަރާގައި ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ އިރު ވެސް އެ ބަދަލުތަކާ އަސާސީގޮތެއްގައި މި ދައްކަވާ ވާހަކައިގެ އެއްވެސް އަސަރެއް މި އަންނަ އަހަރު ނިންމާނެކަން. އެ ބަޖެޓުގެ ފައިދާތަކުގެ ރައްޔިތުންގެ ކުރިމަތީގައި އެ ބަޖެޓުން ދައްކާ ވާހަކައިގެ އެއްވެސް އަސަރެއް ނިންމާނެކަން އެ ބަޖެޓުންނަކުން އޮނީ ސަބަބަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިދިޔަ 2 އަހަރުދުވަސް ވެސް ހުށަހެޅުމުގައި ބަޖެޓަށް ވެގެންދިޔަ ގޮތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޑިމޮކްރެޓިކު ބަޖެޓެއް ހުށަހަޅާނަމަ އޮތް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަކަށް، ކުރިމަތިލާކަށް ތަފްސީލެއް ނެތް ގޮތަކަށް ގަސްދުކޮށް، ސިއްރުކަމަކަށް މިލިއަން ވަރަށް ތަފްސީލުވެފައި މިލިއަން ވަރުއް، ބިލިއަނުވަރަކަށް މިލިއަން ވަރުއް ޖަހާލާ ދުވަހު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ބެލުމުން އަދި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ ގޮޅި. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ސަރުކާރު ޖަވާބުދާރީކުރުވުން އޮތް ހަމައެކަނި ކުރާ ކަމަކީ ވެސް، ބަޖެޓުގައި އޮންނަ ތަފްސީލު، ފައިސާގައި ހިނގާ ޕްރޮޖެކްޓުތަކާ ގުޅޭ ޑޭޓާ އެންމެންނަށް ތަފްސީލު، ރައްޔިތުންގެ މެންބަރުންނަށް އެނގެންޖެހޭ ތަފްސީލު ނުލިބުން، އެ ނުލިބުމަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެކަމަކު، އެ ނުލިބުމަކީ ކުރިއަށް މި ދާ ހިނދަކު އަންނަ އަހަރު ވެސް، އާދެ ޖެހިގެން އަންނަ އަހަރު ވެސް ބަޖެޓު ދަނީ ހަމަ ބޮޑުވަމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް، އާއްމު ރައްޔިތު މީހާއަށް ކަމުގެ ނުލަފާކަން އާއިލާގެ ޖީބުތަކަށް ބަދަލުތަކެއް ނާރާ. ޓީވީތަކުން ހަރަދުކުރާނެ ބަދަލުތައް ނާރާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޖީބުތަކަށް، ޖީބުތަކާ ކުރާ ވެސް ބަދަލުތައް ނާރާ. ދެން ދިރާސާކުރެވިފައިވޭތޯ ކަންތައްތައް؟ މި ބަޖެޓް ދިރާސާކުރަންވާ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރެވިފައި ކަންތައްތައް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؟ މި އަންނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ބޮޑު އިޤްތިސާދީ ކަރިސާއެއްގެ ތެރޭ ޖެހިގެން ހުރިގައި އޮތް މި ކުޑަކުޑަ ގައުމުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިޤްތިސާދީ ކަރިސާއެއް ދިމާވެގެން މި އުޅޭ ކަޑައްގައި އިތުރަށް ހަމަ ހާސް މިލިއަން ޑޮލަރުގެ ބަޖެޓަކުން އަންނަ އަހަރު ނަގަނީ ކޮން ބޮންޑުއެއްގެ ދިހަ ރައްޔިތުން ސަރަފުކުރާނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި 2027 އަށް ޚަރަދުކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު އަޅުގަނޑަށް ފެންނަނީ މުއިއްޒުގެ ކެމްޕޭން ބަޖެޓުގެ ގޮތުގައި. މިއީ އެއްގޮތަކަށް ވެސް ދިވެހި ދައުލަތާ ގުޅުންހުރި ބަޖެޓެއް ނޫން. އަދި ދައުލަތުގެ ރައްޔިތުންގެ ބަޖެޓެއް ވެސް ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ މުއިއްޒުގެ

ކެމްޕޭނު ބަޖެޓު. ވަޒީފާ ބައްސަވަން، ހަތް ހާސް އިތުރު ވަޒީފާ ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ނަމުގައި، ޓެކްސް ޕޭޔަރުންގެ ނަމުގައި ބައްސަވަން ހައްދަވާފައި އޮތީ ބަޖެޓެއް ނޫން ގޮތަކަށް މި ބަޖެޓު އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ސިފަވެއެއް ނުވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އިތުރުވާ ކޮންމެ ވަޒީފާއަކަށް ފިޔާ ކިލޯއެއްގެ އަގު ދަރަނި މައްޗަށް. ބިސްގެ އަގު ދަރަނި މައްޗަށް. އަލުވިގެ އަގު ދަރަނި މައްޗަށް. ކުކުޅު ކިލޯއެއްގެ އަގު ދަރަނި މައްޗަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެންގެ ފައިސާއިން، ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ފައިސާއިން އެ ނަގާ ކޮންމެ ވަޒީފާއަކަށް ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ އާންމު ހަޔާތް ދަރަނި ދަރަނިން. މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނާ ބެހޭގޮތުން ކަންކަން. އަދި މި ކަންކަން ހުއްޓުވަން، މިކަމަށް ފާޑުކިޔުން ހުއްޓުވަން، ބަސްބުނުން ހުއްޓުވަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަންނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ އެންމެ ބޮޑު އެއްބައި ހޭދަވާނީ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ޚަރަދުކުރުވޭނީ އަބުރުގެ ގޮތުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މީގެ ކުރިން ފަސް މި ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަބުރުގެ ގޮތުންނާއި ފާސްކޮށްދީ. ހުއްޓުވުން ހަމަ އެއް ވާހަކައެއް ވެސް ނުވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހުއްޓުވުން ހަމަ އެއް ވާހަކައެއް ވެސް ނުވޭ. މި ބަޖެޓުގައި މި ފައިސާ ހޯދަވަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ގޮތުން މި ބަޖެޓާ އެކު ފޮނުއްވިހަސް މި ރާއްޖޭގައި ރައީސް މުޢިއްޒުގެ ހުސްވަޢުދުތަކާއި، ނާޤާބިލުކަމާއި އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަދުނާމުކުރުމާއި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހި ބާރުގެ ބައިމުރާމާޑު ހުސްކޮށްކަރުވަން އުމަނިކާފުން ކަރައްވަދުން ދެން ވާހަކަ ވެސް ދިރުނިން ދައްކާށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޖަލަރަން ރަނގަޅަން ގޭސް ކޮމީ ކުދިންނަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނުލިބޭ ވާހަކަ ވެސް މިހެން ދައްކާށް. ކަންނެޓި ފަޅުވާގެ ބޭސް ވާހަކަ ވެސް މިހެން ދައްކާށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ ދިވެހި އާންމު ރައްޔިތުންގެ އާންމު ހަޔާތް ދަރަނިން ދައްކާ ވާހަކަ. އެ ވާހަކަ ހުއްޓުވަން، އެ ވާހަކައަށް ގާގަ ނުދޭން އަބުރުގެ ކަންކަމަށް އިތުރު ފައިސާއެއް ވަންނާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަށް ނުފެނޭ. މިއަދު ޕީޕަލްސް ކައުންސިލް ނޫން. މިގެ ކުރިން ދިވެހި ރާއްޖޭގައި ކަންތައް އޮތީ ކަމެއް. އަދި ނަމްބަރެއް ނުދެވުން ކަމެއް ވެސް ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރައީސް އޮފީހަށް ނުދެވުން ނަމްބަރުއެއް އަޅުގަނޑު ފެނިފައިވާ ރައީސް މުއިއްޒުގެ ނުދެވުނީ. އެކަން ހަނދުމަފުޅުވާނެ ބަރަބަރު. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑު ރައްކާތެރިކަން ބައްލަވާ. މާލޭގައި ކަންކަން ވެފައި އޮތް ގޮތް ބައްލަވާ. އަންނާނީ ވެސް ހަމަގޮ ގަވާއިދު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޕްރޮޕަރޓީގެ ބަދަލުގައި މި ބަޖެޓު ދިވެހި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މަޢީޝަތް އިތުރަށް އަރައިގަތުމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓާ ދިވެހި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ޚާއްޞަ ޕޮއިންޓު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދަރަނިތަކުން ފައިސާ ދިރުނުން ސިޔާސީ ޕްރޮޖެކްޓުން ފައިސާ ނެގުމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހިނގަމާ ސިޔާސީ ޕްރޮޖެކްޓުން ފައިސާ ނެގުމަށް ބަޖެޓެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓުގައި މިފަހަރު 2027ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ސިޔާސީ ޕްރޮޖެކްޓުން އެކަމަކު ބޭނުން ފައިސާ ނެގުމަށް އޮންނާނީ މަސްދަރު ރައްކާތެރި މަސްދަރު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ ހަމަ ކަނޑައެޅިގެން ބޭނުމަކަށް ރައްކާތެރި ހިމާޔަތުގެ ނަމުގައި މި

އޮތީ ހަމަ ކަނޑައެޅިގެން ބޮޑު ވައްކަމެއް މި ބަޖެޓުގައި ޖެއްސަވާފައި. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ ޤާނޫނުއަސާސީ މި ކަމަށް ފާރަވެރިވާންޖެހޭ. އަދި އަޅުގަނޑު އުފާކުރަން އަޅުގަނޑު ނިސްބަތްވާ އެމް.ޑީ.ޕީން އިހުތިޖާޖަށް ނިކުންނާނީ އަޅުގަނޑު އުފާކުރަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހި ރައްޔިތުން މި ނާޖާއިޒު ސަރުކާރު ބަލިކުރަން ނުކުންނަނީއެވެ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.

<u>ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:</u>

އާދެ! މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝާހިދަށް.

<u>ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝާހިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:</u>

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2027 ވަނަ އަހަރަށް ދައުލަތުން ލަފާކުރާ ބަޖެޓު މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުއްވުމަށް ފަހު، ކޮމިޓީގައި މަޝްވަރާ ނިންމުމަށް ފަހު އަލުން އަނބުރާ މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް މިވަނީ ފޮނުއްވާފައި. މިއަދަކީ މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ކޮމިޓީ ރިޕޯޓަށް ބަހުސްކުރުމަށް ލިބޭ ވަގުތު. އަޅުގަނޑު ވެސް ފުރުޞަތުގެ ބޭނުން މި ހިފާ ހަމަގޮތުގައި ކޮމިޓީ މަޝްވަރާ ނިމިގެންދިޔަ ގޮތް އަޅުގަނޑު ހިތުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ބައެއް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް އޮޅިވަޑައިގެންފައި މި އޮތީ. ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް މި ދަނީ، މި ބަޖެޓު ކޮމިޓީ ދިރާސާކޮށް ބެލުމަށްޓަކައި އައްޔަންކޮށްފައިވާ މިވާ ކޮމިޓީން ކުރާ މަސައްކަތަކީ ކަމާ ގުޅުންހުރި ފަރާތްތަކާއި ކޮމިޓީއަށް ހާޒިރުކޮށް، އެ ބޭފުޅުންގެ ޚިޔާލު އިޙްސާސް، އެ ބޭފުޅުންގެ މަޝްވަރާއާ އެއްކޮށް ބަޖެޓަށް ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތައް ބަޖެޓަށް ގެނައުން. އޭގެ ތެރޭގައި އެމް.އެމް.އޭގެ ގަވަރުނަރު، އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް، މިނިވަން މުއައްސަސާ އަދި ވެސް ހަމަ މި ކަމާ ގުޅުން ހުރި ފަރާތްތަކުން ގެނެސް ކޮމިޓީގެ މެންބަރުންގެ ދެމެދުގައި ހަރުދަނާ ބަހުސްތަކެއް ކުރިޔާ ރައްޔިތުންނަށް ފެންނަ ގޮތަށް ބައްދަލުވުންތަކެއް ކުރިއަށް މި ދިޔައީ. އެހެންވީމާ، ބަޖެޓު، ދައުލަތުން ފޮނުވާ ބަޖެޓަކީ ކުންފުނިން ކޮމިޓީ މަޖިލީހުގައި އެ ކޮމިޓީގެ ޗެއަރމަން، ހިމެނޭ ގޮތަށް އަހަރުގެ އެއްބާރުލުން ނޫން. އެ ކަމާ ގުޅުން ހުރި ފަރާތްތަކާއި ގުޅުން ބޭއްވި އެ ބޭފުޅުންގެ ޚިޔާލު އިޙްސާސް، އެ ބޭފުޅުންގެ މަޝްވަރާއާ އެއްކޮށް ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތައް ބަޖެޓަށް ގެނައުމަކީ މަސައްކަތް. އެއީ އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން، އެ ކޮމިޓީގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ މެންބަރުންނާ ދިރާސާކޮށް ހަމަޖެހޭ ސުވާލުކުރެވުން. އެ ބޭފުޅުންގެ ފަރާތުން މަޢުލޫމާތު ހޯދުމަށް. އެހެންވީމާ، އެ ކަންކަން ނުކުރާ އަންނަ ވެސް މަޖިލީހުގައި ހަމަ ސިޔާސީ ބަހުސްކަން މި ދަނީ. ހައްޤާ މި ދަންނަވަނީ ގޯސް. ކާކުތޯ ގޯސް؟ ކޮންކަމެއްތޯ ނުވެގެން މި އުޅެނީ؟ އަޅުގަނޑު ހަމަ ވަރަށް އަދަބުވެރިކަމާ އެކު ދަންނަވަން އަޅުގަނޑުމެންގެ، އަޅުގަނޑުގެ އަރި، އަޅުގަނޑުގެ އަނެއް ފަޅި މީދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު

ޢަބްދުއްރަޙްމާން ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅަކަށް އަޅުގަނޑު ބޭނުން ވާހަކަދައްކަން. އައްޑޫއަތޮޅު ހުޅުދޫ މީދޫގައި މި ސަރުކާރުން ތަރައްޤީކުރުމުގެ ވަޢުދުވެވަޑައިގެންނެވި ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތައް އެބަ ހުރި މި ބަޖެޓު ފޮތުގައި ހިމެނިފައި. ހުޅުދޫގައި ވެސް ސަތޭކަ ހައުސިން ޔުނިޓް މިނިޓީ ކުރެވެމުން ގެންނަން މި ބަޖެޓުގައި. ކުރިއަރުވުން ގެންނަން. މީދޫގައި ސަތޭކަ ހައުސިން ޔުނިޓް. ދެން މި ކަންކަމަށް މި އަހަރު ފަސްސަތޭކަ މިއަދުފުރާ ކުރިން ކުރިއްޖޭ ކަންތައްތައް އެބަ ހުރި. މިއަދުފުރާ ކުރިން ކުރިއްޖޭ ކަންތައްތައް އެބަ ހުރި. ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ބޭސްފަރުވާއާއި، ތަޢުލީމާއި، އަސާސީ ޚިދުމަތް ހަމަޖެހުމުގެ އެ ރައްޔިތުންނަށް ފުރުޞަތުދިނުމުގެ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ކަންކަން އެބަ ހުރި. ބަޖެޓަކީ އަންނަ ބަޖެޓެއް. ޙަޤީޤަތަކީ ބަޖެޓެއް. ބަޖެޓުގައި ހިމަނާ އަދަދަކީ އެއީ ލިބޭ އާމްދަނީ ނޫން ޚަރަދުކުރަމުން. އާމްދަނީ، ކަންކަން ތަރުތީބުވެގެން އަންނަ އިރު ބަޖެޓު އާމްދަނީގެ ޚަރަދުކުރުމުގައި އެ ކަންކަން ނުވެ ހިނގައިދާނެ އެ ޙަޤީޤީ މުއްދަތުގައި. އެހެންނަމަވެސް، އަދިގެ ސަރުކާރުން އިޖްތިމާޢީ ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަސައްކަތްތަކުގައިވެސް މި ކަންކަން ފުރިހަމަކުރެވިދާނެ. އަޅުގަނޑުމެން ތަޢުލީމީ އެބަ އޮތް އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގައި، ހުރިހާ ދާއިރާއެއްގައި ކުރަން ހުރި ހުރިހާ މަސައްކަތްތަކާ މި ބަޖެޓުގައި އެބަ އޮތް ހިމެނިފައި. އެ ކަންކަން އެބަ ދޭ ކުރިއަށް. ބައްލަވާ! މިއަދު ނޫނީ މާދަމާ އެ ބޭނުމެއް އެ ދަނީ މުޅި އުމުރުވެރި ހިއްސާކުރާ. އެގޮތަށް އަސަރުކުރާނެ މީދޫއަށް ވެސް. ހުޅުދޫ މީދޫ މި ކާރިސާ ވެސް ޖެހިޖެހިގެން އަރީ. ހުޅުދޫ ވަކިން، މީދޫ ވަކި ނަމެއްގެ ގޮތުގައި އޮތީ މިއަދު އެއްކޮށްފަހުން އޮތީ ދެ ރަށް. މި ދެ ރަށަށް މި އަހަރު ޚާއްޞަ ތަރައްޤީއަށްޓަކައި ހުރިހާ ރައްޔިތުން އަންނާނެ. ތިމާވެށި އެންމެގެ ހުރުމަތްތެރިކަމާއި، ޢާލަމީ ފުރުޞަތުގެ ހުރުމަތްތެރިކަމާއި އެތެރެކުރަން މި ސަރުކާރު މިވަރު ބަޖެޓު ކަނޑައެޅިފައި، ހަމަޖެހިފައި، ބަލާހާ ހަމަހަމަކަން ކުރުވައިފައި. އިދާރީ ގޮތުން އެ ބޮޑުވުމަށް ތަރައްޤީގެ މަސައްކަތްތަކުގެ ކުރިއަށްދާނެ ހުރި ފަސޭހަކަމެއް ކަމަށް ފެނޭ. ދެން ފެންނަ ޕްރޮޖެކްޓް ރިސާޗު ގެއްލުމަށް ހުރި. އެއްބަސް، މިއީ އެއްވެސް ހަރުކަށި ބަޖެޓުގައި ސިކިއުރިޓީ ހުރިހާ ރަށްތަކެއް ދަރުސްތަކުން ނަމޫނާ ކުރިއަށް ހުރި ފަރާތްތަކަށް. އަޅުގަނޑު އެބަ ފެނޭ ޖަމްޢިއްޔާތަކާއި ދަޢުވަތު ބޭނުންކޮށް ހުރި. އިޖްތިމާޢީ ރަށްތަކާއި ތަޢުލީމީ ދާއިރާގެ ޒުވާނުން ހުރި ދިވެހި ޤައުމު މަސައްކަތާ ޖެހިގެން ބަޖެޓުގައި ރަނގަޅަށް ހިނގާނެ. ސަރުކާރުން ވަނީ ކުރިއަށް ސަރުކާރުން މަސައްކަތްކޮށްގެން ވެސް އެބަ ހުރި ރަނގަޅު ކުރިއެރުންތަކެއް. ދައުލަތުގެ ދާއިރާ ދައުލަތުން އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީއަށް ބަޖެޓުގެ ސަރުކާރުން މަސައްކަތް އެބަ ހުރި. ބަޖެޓު ތަރައްޤީގެ ކަންކަން ޖުމްލަކޮށް ބަޖެޓުގެ ވަކިން ދިނަ ސަރުކާރުގެ ޚާއްޞަކޮށް ޒިންމާ. ތަރައްޤީކުރުމުގެ

އަޅުގަނޑުމެންގެ މި، ކުޑައިރުއްސުރެ މިހާރިސާބަން އަދިއިރު އަޅުގަނޑުމެން އެކީ ބައިސްކޫލުމުދީރުއްޔާތަކަށް ވެސް، އަދި ވެސް ގިނަ ދަރިވަރުން އެއްސޮވި ދަރިސަކު ވެސް ނުކުރައްވާ ގިނަ ކަންކަން ކޮށްދީ ޖެހުމުގެ ކަންކަން ބަރުލަމާނުން ވެސް. މި ދަރިންނަށް ގޮތަށް ބަދަލުކަން ގެނެސްދޭން ދިވެހި ފަރާތް، ބޭނުން ފަރާތް، ތަރުޖަމާ އެވްރެޖް ފަރާތުގެ ހިފުނުއްޖެމުގައި، ބޭނުމާގައި ހިފުނުއްޖެމުގައި، ދަރިވަރުންނަށް އެ ފަރާތް ދުލަދުގައި ހަމަހަމަ އުސޫލުން އެކުލެ އާދަޔާގެ ނިކަމެތި ދަރިވަރު މިހާރަން ވެސް، ބޭސްފަރުވާއަން ދާ މިހާރަން އެއް ހާސް ޖެހެދު، އެއަރޕޯޓުން ފަސް ސަތޭކަ ޖެހެދު، ބޮޑުގައި ކިޔަވަން ހުރިހާ ކުއްޖާއަށް ބަހަ ސަތޭކަ ޖެހެދު، ހަތް ސަތޭކަ ފަންސާސް ޖެހެދު ހަބެޔަން، މިން ހާސް ޖެހެދު، ބިކަބަން މިން ހާސް ޖެހެދު. ދޭން ކާން ބޭނު ފައިސާއެއް ނުދިބަނީ؟ ދޭން އެބަ ބޭނީ ބޭޖެވެ. ބޭރުކަރީ ސަރުކާރުކަން ނޫން އިނގޭތޯ. ސަރުކާރުކަން ނޫން. ސަރުކާރުން ކުޑަކަރަން މަސައްކަތްކުރަނީ. ދިނީހިރާގެ އެހެން ގައުމުތަކުގައި ވެސް ޖެހެދުގެ އަގު އެބަ މަތީގޮ. މިސާލަކަށް އަންމުކަން ދިވެހިން ނަ ކައިރި ގައުމުތަކަށް ބަލާ އިންޑިޔާގައި ވެސް ސްރީލަންކާގައި، ތައިލެންޑް، ޓިން ސަތޭކަ، ހަމަބަ ސަތޭކަ ގުޅިފައިން އެއް ޖެހެދު. ތިރީސްދޭ، މަލޭޝިޔާ. ދިވެހިން ނަ ތަނަތަން. އެއިގޭން އަންހަ ބަދަލު. އޭގެ ފަހަރަކު އެއީ ސަރުކާރުން ބޭނުންވެގެން ސަރުކާރުން ބޭނުންވާ ގަވާއިދު ޖެހެދު ކުޑަކޮށްފައި ބޭރުކޮށްފައި ހަދައިފަކުރެވުން. ދިނީހާއަން އަންހަ ކޮށްދޭ ބަދަލުވާ ގުޅިގެން ފަރާގެ އަދި އަންހަނާ މަޤާމުތަކުން، މިޒާމުތަކުން. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ އަޑުއަހާގައި ހުށަ ކަމެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން ސަރުކާރުގެ އަލަށް، ސިޔާސަތަކީ މި ކަންކަން ބަދަލުކޮށް ދަރިވަރުންނަށް ވިސާ ވެސް ފުރިހަމަ ގަވާއިދު ބޭނުން ވެސް ވީ ގަވާއިދު މިނިވަންވުމަށް ފުރުޞަތުތައް ވެސް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ގަވާއިދު ޖެހެދު ކުރިއަށް ދިޔައިރު. ސަރުކާރުން ކަންނޭނގެ ސިޔާސަތަކީ އެއީ. ދަރިވަރުންނަށް ވިސާ ވެސް ފުރިހަމަ ގަވާއިދު ކުރިއަށް ކަންކަން ކުރުމުގެ ޗާންސް. ތަރައްޤީގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ވެސް އެބަ ހުރި ކަމަށް ދަނޑުވަޅު ބަރަދުގެ. މި ބަޖެޓުގައި އެބަ އެބަ، އަޅުގަނޑަކަށް އެބަ ފެނޭ އަހަރެއްގެ މަސައްކަތް ގަދަ. އިންޖީނިއަރިންގ އުފެއްދުން ނުހުރެ މިހެން އަހަރެއްގެ ދަރިވަރުން ވަރަށް ބޮޑަށް، އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރުން، އެމް.ޑީ.ޕީން މިއަދު ވެސް ދެކޭ ގަވާއިދު. ތިމަންނަމެން މަދު ހަދަން އެއް ބެލިއަށް ތަރައްޤީ އަހަރުގެ ދަރިވަރުން ދަރަނިވެރިކޮށްފައި ބޭރު ފާސް ބޮޑުގައި އަޅުވާފައި ނަގާ ދަރިއަކު ހިފުން. މިވަރު ހަރަދު ވިސްނާ ފަހުން ބަޔަކު ނުހިފާ ހަދަން ބަދަލު. މިގޮތުން ފާސް ކުރުމާ ދަރިވަރު އިދި އަޅުގަނޑުމެން ދަރިވަރުން އުސޫލުން ބޮޑުކަން ދަރަނި ބޮޑުވައި އަޅުވާފައި ބޭނުމުގެ ހުރިހާ ދަރިވަރުން ދަރިވަރުންވެސް ނަގާފައި ހަރަދު ދިނީ. އެކަމަކު ވާހަކަ އޮތީ އަޅުގަނޑު ވެސް ހުށަހަޅާ މި ތަނުގައި ހިފުނުމެއް. އަޅުގަނޑުމެން ނާއިބު އެއީ ޖާގަދައްކާ. ދަރަނި ހަމަހަމަ މި ކިޔަވާ ހުރިހާ ދަރިވަރުންނަށް ދަރަނިވެރިކުރާ، އެއްޗެހި ނުހިފާއިރު. ހުރިހާ، ހިންގުމާ. މި ސަރުކާރުން ހިންގާ. ހަމަހަމަ ދަރިވަރުން ވެސް ހިންގުމު މި ސަރުކާރުން. އަލަށް އިންތިޚާބުވެގެން ދަރިވަރުން ވެސް ހިންގާ މި ސަރުކާރުން. މި ކުރިއަށް ކަމެއް އެބަ އެދޭ. އެބަ އޮތީ މިރޭގައި. ބަދަލުގައި އެބަ އޮތީ. މި ގަވާއިދެއް އެބަ ދެކޭ ސަރުކާރުގެ ވާހަކައިގައި މި ކަންކަމުން ބަރުލަމާ އެބަ އެދޭ.

އެހެންވީމާ، ތިޔައަށްގެ މަސްއޫލިއްޔަތު، ރައީސް ފުވައިގެންނެވި އެއްވެސް ވަޑައިގެން މަޖިލީހުގައި ކުރިއަށް އެބަ ދޭ. ހަމަ ކުރެވޭ ފަރުމާކުރެވިފައި ބޭނުންވާނީ މި ކަންކަން ހައްލުކުރަން. އެއް ކަމަކީ ވަރަށް އަހަރެއް ކަމަށް ހައްލުކުރެވުން ރައްޔިތުންނަށް ދިމާވާ، ގައުމަށް ދިވާލާ ކޮންމެ ކަމެއް ހައްލުކުރެވޭނީ ކުރިއަށް މި ދަނީ. ހަމަހިމާޔަތް، އަދުގަނޑުގެ މި އެކީ ދެމުން ދެނެއް ވާހަކައިގެ...

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ވަގުތު ހަމަވީ. މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ވިލިނގިލީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޒިޔާދަށް. ރިޔާސަތުން ފުރުޞަތުއަރުވަމުން ވާހަކަދައްކަވާ ބޭނުންފުޅުވާކަން ދަންނަވާލަން. ރިޔާސަތުން އިޢާދަކުރަނީމަ ދެން އެ ފުރުޞަތުގައި ވާހަކަ؛ ރިޔާސަތުންނާ އެކަން ނިންމާނީ ދެއްތޯ.

ވިލިނގިލީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޒިޔާދު ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ތިރީސްބިލަށް ކަސްރަތެއް، މިއީ ޖަލްސާއެއްސަރު މަޖިލީހުގައި ކަންކުރަމުންދާ ގޮތަށް ބަލައިލާފައި އަދުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ. އަދުގަނޑުގެ ހުށަހަޅަން މި އިރުޝާދު މެންބަރު އެބަ އިރުޝާދު. އެހެންނަމަވެސް، އިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ބަޔަކު ލިބިގެންނާތީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނިންމުވުމަށް ކަމަށް ވިދާޅުވީ. ދައުލަތް ވެސް ހިނގަނީ އެއެން. ސަރުކާރު ވެސް ހިނގަނީ އެއެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް މި ވަގުތު ބަޔަކު އެބަ އެބަ ލިބިފައި. އެހެންނަމަވެސް، ބަޔަކު ނުލެވޭ ދުވަސްކޮޅެއް ވެސް އަދުގަނޑުމެން ދުށީމު. ބަޔަކު ނުލެވޭ ދުވަހެއް އަތުވެދާނެ. އިންސާފުން ކަންކަން ކުރުމަކީ އެންމެންގެ މަޖިލީހަކީ ހަމަހަމަ، އެދި ބަޖެޓު ބަހުސްގައި ވެސް އަދުގަނޑު ދައްކަން އެބަ ވާހަކަ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ، ގަވާއިދާ އެއްގޮތަށް މަޖިލިސް ހިންގަމުން މި ގެންދަނީ. މަޖިލީހުގެ ޤާނޫނުއަސާސީ އުޅަނބަލައިގެންފައި، ވާހަކަދައްކަވައިދޭން އެދިވަޑައިގަންނަވާފައި ތިޔައީބަލާ ބާރުވެރިންގެ ތަރުތީބު އިސްކޮށްދިނުމުގެ ވަސީލަތްތަކުގެ ފުރުޞަތު ވެސް ރައްޔިތުންގެ ގަވާއިދުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އާއި ޤާނޫނުއަސާސީ ޤާނޫނު ލިޔަނުގަ ލިބިފައިވާ ގޮތަށް. އެހެންވީމާ، ޤާނޫނީ ލިޔުމުގެ އުޅަނބައިގަމާ އެއްގޮތަށް ފުރުޞަތު ދެއްވައިދެއްވަމުން މި ގެންދަނީ.

ވިލިނގިލީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޒިޔާދު ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނަސީބަކުން ޕީ.ޖީ ލީޑަރު ވެސް ވަޑައިގެން ނުތިބި މި ތާނގައި. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު 2028 {2027} ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގެ ވާހަކަ ބަހުސްގެ ދެވަނަ މަރުޙަލާގައި މި ވާހަކަދައްކަނީ. ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް ގަބޫލުފުޅުކުރައްވާނެ ބަޖެޓުގައި މި ބޭނުންވަނީ ރައްޔިތުންގެ އާންމު ހާލަތަށް ބަދަލެއްގެނައުން. އާންމު ހާލަތު ކުރިއަށް ވުރެ ރަނގަޅުވަނީ. ޖޯކަރުގެ ވާހަކަ ދެންމު ދެއްކެވި. އެހެން އެކަން އޮތް ނަމަ، އަޅުގަނޑުމެން ވައުދުވެގެން ނުވާނެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އިންތިޚާބުގައި ޖޯކަރު އަދިކޮޅުފާޑުން ލިބިއްޖެއްޔާ ސަރުކާރަށް. އެ ދުވަހަކު ވިދާޅުވާނެ ފަރާތްތަކުގެ އިންތިޚާބާ ބާރު ޖަވާބުދާރީވާނެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިންތިޚާބުގެ ވާހަކަދައްކަނީ. ޖޯކަރުގެ އަހަރު ވިދާޅުވިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންނަމަވެސް، ޕީ.އެން.ސީގެ މެންބަރުން މަޖުމަލުން އަދަދު ވިދާޅުވުން އެބަ ދޯ. ޖޯކަރަކަށް އަދި ނާރާ ބަދަލެއް. ދުވަހުގެ އަގު އުފުލުމުން ދަނީ. ދުވަހުގެ އަގު އުފުލުމުން ދަނީ. ދަރަނީގެ ހާލަތު، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދަރަނީގެ ހާލަތުގެ ވާހަކަ؛ ކަށިވެ މައިކަން ފިޔަވައިލެވި ވާހަކަދައްކަނީ. ފިޔަވައިލެވި ވާހަކަދައްކަނީ. ކޮންމެ ބޮޑުކަމަކު ވެސް އޮތް ޝުކުރުބަހެއް އެއީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ އެހެން. ދަރަނީގެ ވާހަކަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއަދު ހަމައެކަނި ސުވާލުގެ ޖަވާބު ނުލިބި ހުރި ދަރަނިބަރު އެކަނި. ސަރުކާރަށް ވަރަ ބިލިއަނުން ސަރުކާރަށް ފައިސާދޫކުރާ އެއް ބިލިއަނަށް ދަރަނި މި ދަނީ. މި ސަރުކާރުން ހުރިހާ ވެސް ކަމަކީ ދަރަނި ދެއްކެނީ ކަމަކު ވެސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން ހާދަ ޖަވާބު މިނިސްޓްރީއަށް ލިޔުމުން ނޫނީ ވެސް. ވަޒީރު ހާޒިރުކުރަން ސަރުކާރުގެ ކޮމިޓީ ހުށަހެޅި ދަރަނިބަރު މި ވެސް. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންގެ ސުވާލު ޖަވާބުތަކެއް. ދަރަނި ކުރީގެ ސަރުކާރުގެ ނަގާފައި ހުރި ދަރަނި ދައްކަނީ ކީއްވެތޯ؟ އެހެން ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ ވިސްނަވަން ވެސް، ދައްކާވަރަން ވެސް ފިނޭންސް ވިޔަސް ކަމަކު ވެއްޖެއްޔާ އިޤުތިޞާދު. އަހަރެމެންނަށް ދަރަނި ގެންނަން ވާނީ މިހާރު ކަނޑަފައި. އެ ބަންޑު އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުފެއްޓޭ. ހަރަދުކުރަނީ ވެސް އެއީ. ސިޔާސީ ހާލަތުގެ ވާހަކަ ބަޖެޓުގައި މި ދައްކަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަމަ ހާލަތު އަދަދުގެ ބަޖެޓު ނެތިއްޔާ. ފަޅުކޮށްލަން ބަޖެޓު ބޭނުމެއް ނެތް. ޕާޓީ ވެސް ވިޔަފާރި، ބާރު ނެތް ބަދަލު ވިޔަފާރި މިހާރު ދުވަހުގެ ހުރިހާ ބޭސް އުފެއްދުމާ ކަންފުޅުތައް އަދި ކޮށްނުހިލާ ހުރިހާ ޗެއްސާ، އެއީ ހަރުދަނާކުރަން. ބިން އަހަރުވީ. ބިން އަހަރު ބޮޑުވެގެން އާދޭ ނަޒަރިއްޔާއެއް އަޅުގަނޑުމެން ނުފެނުނު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ސިޔާސީ ވާހަކަދެއްކީ އިރު ބޮޑުވި ވާހަކައެއް ހަމަ މިހާރު މަޖިލީހުގެ އިންތިޚާބުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކުރިން ދައްކައި ދެއްކި ވާހަކަތަކުގައި ފިޔަވަޅު ގޮސް މަސައްކަތު ކުރަނީ ކުރިމަތިލި ސިޔާސީ މަޖުބޫރުކަމެއް ފޮނުވައިދޭ ހާއިލުކަމެއް އެކުލެވޭނެހާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކުރިން ދެއްކި ވާހަކަ އަދި ގާތް ގޮތެއް ނަގާ. އެ ވާހަކަ ހަމަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ފާހަގަކޮށްދިނީ މި. ދިރިއުޅުމުގެ ހާލަތަކީ ބަދަލުނުވާނެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު މި ދެއްކީ. ދެން އޮތީ ބޮޑުކަމާ މި ހުރިހާ ބަޖެޓު ލަފާކުރިކަން ވާހަކަ. ހަމައެއް ބަޖެޓާ މި ހުރިހާ ބަޖެޓުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ހަރަދުތަކެއް. އެހެންނަމަވެސް، ބަޖެޓު ހުރިހާ އެބަ. އެއީ މައްސަލައެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަޖެޓުގައި ޖަހާ ވަޑައިގަތް އެ ކަމަކަށް ހަރަދުކުރެވުނީ އެއް ކަމެއް ކަނޑައަޅާފައި ވަނީ 2025 ވަނަ އަހަރުގެ މި ބަޖެޓު

ޤައުމުގައި ޖަހާފައި ޗާޖުކުރި ނުވަ ސަބްސިޑީކަ ދިޔައަން ނިކަމެތިންނަށް ދޫކުރަށް. އެއީ ޖައިދުކޮށް ސަބްސިޑީ ގޮތުގައި. ކަރަންޓު ބިލު ދައްކަން އެހީއެއް ގޮތުގައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެ ހަރަދުކުރިޔަ ނޫން. ފޮތުކަން ފެންނާކަން ނެތް. ޖެހިގެން އަދި އަހަރުގެ ބަޖެޓަކު ނެތް. އެ ފައިސާއަކު ވިޔަފާރި ނުވޭ. އެހެންވީމާ، މިހެން ހުރި ކަންތައްތަކުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ހުންނާނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެނަކަ މި ދައްކަނީ. އާ.ސީ.ސީގެ ބަޖެޓު، މި ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީއަށް ވަޑައިގެން ހުރިހާ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ބޮޑުބޮޑުން ވިދާޅުވި މިވަރުގެ ބަޖެޓުކަން މިކަމުގައި ނުވާނެއޭ. އާ.ސީ.ސީ ބަޖެޓު ގެންގޮސްކަމަށް ބިން ސަޕޯޓްކުރައްވާ މިހިރަ ހަރަދުކުރުމެއް. ބިލް މަސްދަރުތަކުން ބެލެހެއްޓުން. ފަރާތްތަކުގެ ދީ މަސްދަރުތަކާ ސުވާލުކުރާ ސީދާ ބަޖެޓު ގެވުމެއް. ރައްޔިތުން ބަޖެޓު ނުހޯދާކަށް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ސުވާލަކީ، އެބަޖެޓު ބަޖެޓުގެ ދަރަޖައިން އާދެ ނިމުނީ ނުކުރެވޭނެތޯ؟ އެ ސުވާލު އަޅުގަނޑުމެންގެ އަޑުއަހާލެވޭނީ ބޯހިޔާވަހިކަމާއި ސުވާލު މި ކުރަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިރިއުޅުމުގެ ހާލަތަށް ބަރޯސާވާނޭ ނޫނީ އެ ފަރާތަކީ އަޅުގަނޑުމެން ދިރާސާ ނުކުރެވޭ، އެ ފަރާތް ބަޖެޓުގެ ތަފާސީލަށް ބަލާ ނެތް. ފަރާތްތަކުގެ އަޅުގަނޑުމެން މި ފަރާތް ބޭނުންވާ މިތަނަކީ. މުސްތަޤުބަލުގެ އިހުތިމާމާއި ދެކޮޅު ބަޖެޓުކަމުގެ ފަރާތްތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން މި ފަރާތަކީ. އެ ފަރާތަކީ އަޅުގަނޑުމެން މި ދެކެނީ. އެ ފަރާތްތަކާ ދެކޮޅަށް ބަޖެޓުގެ ޖަހާފައި ހުރި ފަރާތަކީ ހަމަ ފަރާތެއް ދެކެނީ. އަދި ބަޖެޓު ކޮބާ ކޮމިޓީގެ އަޅުގަނޑުމެން ދެކެނީ ނުލިބެނީ ވިސްނުމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ގާނޫނުން ނުހިނގާ ބަޖެޓު ހަމަހަމަ ނޫން. ދެން ބިލު ވަކިން މަސައްކަތް ބަޖެޓުގައި ސަބަބު މާލީ ސިޔާސަތާ ރައްކާތެރި ކުރެވޭ ބަޖެޓު ފަދަ. އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓު ބިލު. ހަމަ ޤާނޫނާ ފަދަ ބަޖެޓު. ކަމުގެ ފަދަ ފަރާތްތައް އޮފީހެއް ސިޔާސަތު ބަހައްޓާ ފަރާތެއް އެކަމަކު ބަޖެޓު ކަމަކީ ހަމަ ބަޖެޓު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރައްޔިތުން ބަޖެޓުގެ ދަށުން ރައްޔިތުން ދެކެނީ، ބަޖެޓުން ދެއްކުމަކީ ފަރާތަކަށް ބަޖެޓެއް ނުދީ. ތިޔަ ކަމުގެ ޖާގަ ދަށުން 73 މެންބަރުން ޕީ.އެން.ސީގައި މި ބަޖެޓު ބޭނުންވީ އެއް ބާރެއް ކަމަށް ނުވާތީ ސަބަބު. މި ފަރާތް ބަޖެޓު ކުރަން ބަލައި ބެލެހެއްޓުމަށް ބަޖެޓު ބަހާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަލާމަތް އަދި އޮތީ ނުކުރާނެ. ކޮންމެ ދުވަހަކު އެއް ފަރާތަކުން ދިފާޢުކުރާ، އަހަރުން އަހަރަށް ނަތީޖާ ނުލިބެނީ. ރައްޔިތުން ކުރިމަތިލާ ހާލު ނުކުރާނީ އެ ފަރާތް ނުދެއްކޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން ބަޖެޓު ބަލާއިރު ތަރުތީބު ސިޔާސަތު ނިންމާ ބަޖެޓު ގެނެސްގެން އެކަމަށް ބަދަލު ބަޖެޓުން މަޖިލީހުގެ ބަޖެޓު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިރާސާކުރެއްވުމާއި އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިމާވާ 73 މެންބަރުން ޕީ.އެން.ސީގެ ބަޖެޓު ހުރި ބަޖެޓު ފާސްކުރުމަށް. ކޮމިޓީގެ ބަޖެޓު ކުރީގެ ސަބަބު ޕާޓީ. ވިޔަސް، ދިރާސާކުރަން މެންބަރުން ބަޖެޓު ބަޖެޓު ފާސްވި ބޭނުމަށް ހަމަ ބަޖެޓު ކަމަކާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކޮން ފަރާތްތަކާތޯ؟ ހުށަހަޅާ ބަޖެޓުގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ބަޖެޓު ބަޖެޓު ޤައުމު ބަޖެޓުގައި ވިޔަސް އެއީ އޮތީ. އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓުގެ އެއްވެސް ރައްޔިތުގެ ނަފާއެއް ނުވޭ މިއަދު. ދެވަނަ އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ ނުވޭ މިއަދު. ދެން ކޮންމެވެސް ރިޕޯޓެއް ހުށަހެޅުން ތިޔައިން އަހަރެން މިހާ ފަރާތްތަކުން ނޫން އެއްޗެއް އޭނާ ކަމަކުން އަޅުގަނޑުމެން ނަގައިދެނީ. އަޅުގަނޑުގެ ބަޖެޓުގެ ހިނގި މަޤްބޫލުކުރާ ބަޖެޓު އިނދެ، ކުރިމަތިލައި މި ވޯޓަށް

އެބަ ހިނގާ ބީ.އެމް.އެލް މަސައްކަތާއި އާރ.ސީ.ސީން ކުރަމުންގެންދާ މަސައްކަތްތައް އެބަ ހިނގާ. ފައިކަރުދާހުގައި މިއަދުގައި އެބަ ހިނގާ އެމް.ޖީ.ސީ.ސީ. ހަމައެކަނި އެއް ވައްދުގެ ބައެއް އަދުގަނޑުވެސް މިއީ. ދެން އިތުރު އެއްކަމެއް ނުހިނގާ. ޑްރަމް އަދި ތަށްއް ނެތް. ކުރިއަށްގައި ބަނދަރު އެ ސްޓީމް ގެތްތަކުގެ ރެއްސާކުރެއިން. ސިޓީއޭ ވަރުކަށް ވޯލް އެއް ދެމެހެއްޓުންދަނީ. އެއްވެސް ދަނޑުއެއްގެ މަސައްކަތެއް އަދި ހޯދާއްނުކުރޭ. ނުއެތެރެދަރުގައި މިސްކިތް ކަރުނޫސް އިންޓިރިއަރ ވަޒަންއެއް ކޮންމެ ގޮތަކީ އަދިވެސް އިޢުލާނުކުރެވުނު ރައީސް، އެ ހުރި. އެއީ ހަމަގޮތް. އެ ރަށް ރައްކާތެރިކުރެވޭ ފެންނަން އެ ޖަންޖަން. ނުވަތަ ޕާލިމެންޓް ކުރަން. ކައުންސިލް އިންތިޚާބު ޕާލިމެންޓް ހާލަތަށް. އަދިން އެ ޖަންޖަހަން ފެސްޓިވަލްގެ މިއަދު މި އޮތީ. އަނެއްކާ އިންތިޚާބުގެ މި އޮތް އަރިސް ކުރިމަތިވަނީ. މި އިންތިޚާބު އަނެއްކާ ބަޖެޓް ގެނެސް އަދުވަސްދުވަން 70 މިލިއަނުން ލަފާ މި ވާހަކަ މިރޯތް ދައްކާކަށް ކޮށްދެވުނު ނުކުރާ ކަންތަކުގެ ވާހަކައްދެކުމުގެ ގޮތުގައި ނެތް. ނުފަރަޔާދީގައި މިސްކިތުގެ މަސައްކަތަކީ ކުރިއަށް ނުދާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނުހާމީ އަދުވަސް މި ދަނޑުވަރި ނުދާ ވާހަކަ. ސޯލާރު ފެސް ތަޅުއިލި ކޮބާ އޮތީ. ކުރިއަށްގައި މަރުޖިފުރެސް ހުރި ކައުންސިލް އިންތިޚާބު ފެށުން ޖަހައިލި ކޮބާ އެ އޮތީ. ޕާލިމެންޓޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2 އަހަރުވީ. ބަޖެޓް ވޯޓު އަދުވަސް ނުފާލީތޯ؟ މިހެންނެއް، އަދުވަސްގެ ދީ ފިހާރަގައި މި ތިބި މިލިއަނުންނަކާ ފެސް އެކަހެރި ނުވޭ. ވޯޓުދެއްގެންވާ ކަހެރި ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ. ވޯޓުދެއްގެން ވާ ނަމަ އަދުވަސް މިއަދު ވޯޓުލާނަން. މިއަދު ވޯޓުލާނީ އަދުވަސްގަން މިގައި އޮތް އެއްޗެހި އެނިގެންދާ. މިގައި އޮތް އެއްޗެހި ހިނގާ މިލިއަނަށް ފެސް މިލާކު ނޯވެ. ދަރަނީގެ ވާހަކަ އަދުވަސް މި ދައުލަތަށް. ޕާރޓީތަކު ސަރުކާރު ފެސްޓިވަލް އެއް ބިލިއަނަން ދީފައި މި ފަރާތް ދައުލާ އިތުރު ފެސް؟ ނަހަމަސްޓޯރުން ކަހަލަ ފެއިލްވެފާ އަދުވަސް ގަބޫލުކުރަން. އެހެން ފެއިލްވެފާ ފެއިލް. އެ ދައުލާ ފަރާތް ފުރު ބޭރައިން ފިޔަވަ ކަހަލަ ފެއިލްވެފާ އިތުރުވެފައިން. މުޅި ބަޖެޓް ބަރުސްގައި މި ދައުލަތް ތިމަންނަމެން ލިބުނާ ޒަޔަސާއެއް ދައްކާ ދަރަނިކަން. ކޮބާ ދަރަނިކަން ދައްކާފައި؟ މި އޮތީ ބޮޑުވަނީ ދަރަނި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މުދަލުގެ އަގުބޮޑުވަނީ. ޗީލަރު ބޮޑުވަނީ. ކުޅަވަނި ޕީ.އެސް.އެސް، ދަރަނި އެ ދަނީ މި ވަޒީފާ ޕީ.އެސް.އެސް މިލިއަނުންގެ އަދަދު އެކަނި. އިތުރު އެއްޗެހި ދަރަނިތަކާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ހަޔަކަށް. ބިރުދަރުކައިގެން މީހުން ޖާގައަށް ފެއިދިދާން. އެކަހަލަ އެހެންނަމަވެސް، މި ވާހަކަ ބަ...

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކެންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މަޙްމޫދު ޒާހިރަށް.

ކެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މަޙްމޫދު ޒާހިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ދައުލަތުގެ 2027 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓު ކޮމިޓީން ދިރާސާކޮށްފައި ނިންމި ރިޕޯޓަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާ އިރު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ފެންނަނީ އަސްލުގާ ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ދައުރު ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ގަވާއިދުން ކަނޑައަޅާފައި އޮތް ދައުރުގެ ބޭނުން ނެތިފާ، ހަމައެކަނި ވަކި މީހަކު ބޭނުންވާ ގޮތަކަށް ބަޖެޓު ފާސްކޮށް ނިންމައިލުމަށް ޖަހައި މަސައްކަތްކުރާ މަންޒަރު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދައުލަތުގެ ފިނޭންސް މިނިސްޓަރަށް ވެސް ބަޖެޓަށް އުނިއިތުރު ގެނައުމުގެ ބާރު ލިބިގެންނުވާ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ. ބަޖެޓު ހަދަނީ އަޅުގަނޑަށް މައުލޫމާތު ލިބިފައިވާ ގޮތުގައި ރައީސް އޮފީހުން ދީ މައުލޫމާތުގެ މައްޗަށް. ދެން އެއަށް ބަދަލުއެއްގެނެވުން ހަމަ އެއްވެސް ގޮތެއް ނެތް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މުޅި ބަޖެޓު ފޯރުކޮށްފައި މިވަނީ އަޅުގަނޑު ކުރިން ވެސް ދަންނަވާ ގޮތަށް ސަރުކާރުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ބޭނުންކޮށްގެން މަނީ ޕްރިންޓްކުރުމަށް ޓަކައި، ހާއްސަ ގޮތަކަށް ސަބްސިޑީ ބަޖެޓު ޕްރިންޓްކުރުމުގެ ހާއްސަ ނިޒާމުގެ ގޮތުގައި ފުރިހަމަކޮށްފައި އޮތް ބަޖެޓެއް. އެހެން އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން މި ދެން ސަބަބަކީ 2026 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާ އިރުގައި ވެސް ބަޖެޓުގައި ޖަހާ އަދަދުތަކެއް އެ ޖަހާ ކަމަކަށް އަހަރު ނިމޭ އިރުގައި ބޭނުންކުރުމުގެ ބަދަލުގައި އެ ފައިސާ ބޭނުންކުރުމަށް ހުރި ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެން ސާފުވާ ގޮތަށް ބަޖެޓު ބޭނުންކޮށް ނިންމާފައިވާތީ. އެހެންވީ އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ މަނީ ޕްރިންޓްކުރުމަށް ޓަކައި ފާސްކުރާ ބަޖެޓެއް. މަނީ ޕްރިންޓްކުރުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އާ މަޖިލީހުގައި ފާސްކުރާ ބަޖެޓުކަން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން ވޯޓުދީގެން ނުކުރެން. ދިވެހި އަޅުގަނޑުމެންގެ ބޭނުމަކީ ފައިސާއިން ފައިސާ އެއްކޮށްލައިގެން ފަދަ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓު ފާސްކޮށްލަން މި ދަނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މަޖިލީހުގައި ހަރަކާތް މަޝްވަރާކުރެވިގެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މުއާމަލާތައް ފުއްދައިދިނުމަށް ޖަހައި އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޭނުންވާ ޚިދުމަތްތަކާއި، އަސާސީ ޚިދުމަތްތަކާއި، އުމްރާނީ ތަރައްޤީއާއި ދިން ވެސް ދުރުހުއްޓާލާފައި ފުރުޞަތުދެއްވާ ހަރަކާތްތެރިވާ ބަޖެޓު ބަލައި ގެންނަވައިގެން ޖަހައި. އެހެންނަމަވެސް، އާދެ ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެނިގެން ދަނީ ވަކި މީހެއް ބޭނުންވާ ގޮތަށް ރައީސް ޕްރޮޖެކްޓުތަކާއި ޖާގަ މަސަރަފުތަކަށް ބަޖެޓު ބޭނުންކުރުމުގެ މަޤްޞަދު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިން އަހަރުގެ ބަޖެޓު އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާ އިރުގައި ސަރުކާރު ހަދަނީ ބިލިއަން ރުފިޔާ ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެ. އަޅުގަނޑުމެން މި ސަބްސިޑީ ހަދަނީ ބިލިއަން ރުފިޔާ އަމިއްލައަށް ވިޔަފާރިތަކަށް ކޮންމެ އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ބިލިއަން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ވީ ކޮން މަސައްކަތެއް ބަޖެޓާއި އިރުގައި ސަރުކާރުގެ ވަޒީފާއަދާކުރާ މުވައްޒަފުންނަށް މުސާރަ އެއްކޮށް އ އަޅުގަނޑުމެން އިސްލާހުކުރުމުގެ. މި އަހަރުގެ ބަޖެޓާ އެއްކޮށް ޖުމުލަ ދުނިޔަސައްތައް އަތޮޅުގެ ބިލިއަން ރުފިޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ހަވާލުކުރަނީ. ހަވާލުކުރާ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން ކަނޑައެޅިފައި މި ފައިސާއަށް ވާ ގޮތް، މި ބަޖެޓުގައި ވާ ގޮތް ނުވަތަ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2023 ވަނަ އަހަރު ނިމުނު އިރުގައި

ދައުލަތުގެ ދަރަނި އިޤްތިޞާދީ ބަޔާން، ސަބަބަކީ ބޮޑެތި ބިލިއަން ރުފިޔާގައި ހުރި. މިއަދުގެ ދައުލަތުގެ ދަރަނި ސަތޭކަ ހަތްދިހަ ތިން ބިލިއަން ރުފިޔާއަށް އަރުވަސްޖެހުން މި ބަޖެޓް ފާސްކޮށް ނިމޭ އިރު ދާނެ. އޭގެ މާނައަކީ މި ސަރުކާރުގެ މި ދިޔަ ތިން އަހަރުގެ ތެރޭގައި ގާތްގަނޑަކަށް ފަންސާހަކަށް ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ދަރަނި އިޤްތިޞާދީ ބަޔާން، އިތުރުވި ވާހަކަ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ މި ދިހަ އަހަރުދުވަހުގެ ބަޖެޓް ބޭނުން މި ކުރި ދަރަނި ދައްކާނެ. ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު މި ބުނެގައި ދެއްކި ވާހަކަ އަޅުގަނޑު އަޑުއިވިން. ބަޖެޓު ކޮމިޓީގައި ދެއްކި ވާހަކަ އަޅުގަނޑު އަޑުއިވިން. މިފަދަ ދިރާވަރަކަން ބިލިއަން ބޮޑުވި ކާމިލް ދަރަނި ދައްކަމުން ގެންދަނީ. އެހެންނަމަވެސް ކޮންމެގައި ވާ ނަމަ، އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާ ދުވަސްވަރު އަނެއްކާ ބިލިއަން ބޮޑުވާނެކަން އަޅުގަނޑުމެން ޔަގީން ކުރީ؟ މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ސުވާލުކުރަން ބޭނުންވާ ކަމެއް. ދުވަސްވަރު އަނެއްކާ ބިލިއަން ބޮޑުވާ ބަޖެޓް ފާސްކުރުމުގެ އިތުރުގައި އާމްދަނީގެ ބަދަލުގައި މި ދިހަ އަހަރު އިޤްތިޞާދީ ބަޔާން، ހަމައެކަނި އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ހަމަގައިމު ވެސް ސަބަބަކީ ދިހަ ބިލިއަން ވަރަށް ހުރިހާ ޔަގީން. މި ދައްކަނީ ވެއްޖެ ފައިސާގެ ވާހަކަ. ސަބަބަކީ ދިހަ ބިލިއަން ހުރިހާ ޔަގީން ވާހަކަ. ރައްޔިތުންނަށް އެބަ އިނގިރޭސިކޮށްދޭނެ ދިރާސާ ރައްޔިތުންގެ ބޮޑުން ފައިސާއިން، ދިރާސާ ގެއްލުން ލިބޭ އާމްދަނީން ސަބަބަކީ ދިހަ ބިލިއަން ހުށަހެޅުމުން އިތުރުގައި ރައްޔިތުންނަށް އެބަ އިނގިރޭސިކޮށްދޭނެ ވީ ކުރެއް އިޤްތިޞާދީ ބަޔާން. ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަނޑުގެ ޤާނޫނުގެ ރަށްރަށުގައި ހުރި މަސްރޫފުތައް އަދި ގާތްގަނޑަކަށް ހުއްޓުވައި. ވަކި ކަމަކު ދިރާސާކުރުމަށް ނުކުރެވިގެން. މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑު ފައުންޑޭޝަން ގޮތަށް ހިނގަމުންދާ އަމުނަށް ޖީޑީޕީ ވަނީ އަޅުގަނޑުމެން. އެއީ ވަރަށް ހުރެވޭ ފައިސާގެ ނިކަމެތިގެ ވާހަކަ. ބަޔާން ރަށްރަށުގައި އެމް.ޑީ.ޕީ ނޫނީ ޕީއެންސީ އެއްވެސް ރަށްރަށަކަށް ބަދަލުގެ ސަރުކާރުތަކުން އޭރު ކުރެވޭ. އެހެން ނޫނީ ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި ރައްޔިތުންގެ ސަރުކާރުތަކުން އެހެން ހުއްޓުވައި އިޤްތިޞާދީ ބަޔާން. ހާލަތު ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤާނޫނުގެ ސިޔާސީ، ދެންނެވުން، ލިބިދޭނެ ފުރުޞަތު ނިކަމެތިވާ ސަރުކާރުގެ އިޤްތިޞާދީ ބަޔާން، އާ ރައްޔިތުންގެ ރައްކާތެރިކަން އާރުސޯރުސްތަކުން، ސަރުކާރުގެ ނިކަމެތިކަން ނަގާލެވޭ ފުދޭތޯ ފުލުހުންގެ އާ ބާރުތައް އިންޑަސްޓްރީގެ ސަބަބުން އިޤްތިޞާދީ ބަޔާން، ކާބައިތި؟ ކާބައިތި އާ ބާރުތަކުގެ ހެދޭ؟ މި ފުލުހުން ދިރާސާކުރުމުގެ ހެދޭ ކާބައިތި؟ 2027 ވަނަ އަހަރު ފުރާ އިރު ވެސް އާ ބާރުތަކުގެ ސަރުކާރު ފުލުހުން ބަލަމުންދާ ހެދޭ ކާބައިތި އިޤްތިޞާދީ ބަޔާން؟ އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓް ބަހާލު، ބަޖެޓް ދިރާސާކުރި ޚަރަދުކުރާ ވަޒީފާތަކުން ބޭބޭފުޅުންގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ދާއިރާތަކުން ބަލާ އިތުރު ހިސާބު ޖުމްލަ ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓު އިޤްތިޞާދީ ބަޔާން، ކަނޑާ ހުށަހެޅުއްވީ. ހަމަގައިމު މިފަދަ ދަރަނިވެރި، ކަރަންޓް ބިލު ދައްކާލައި، ފުރަ ބިލު ދައްކާލުމަށް ކަނޑައެޅިފައި ވާ މިންވަރަށް އެ ފުރުޞަތު ދޫކޮށްލާ ބޭނުންވާ އިސްތިހާރުތައް، ޖަޒީރާތައް، ހެދުމަށް ހިނގާ ސަރުކާރު ކުރިން ބަޖެޓް ބޮޑުކޮށް ބަޖެޓުގެ ބޮޑު ބަޖެޓުގައި ނަގާފައިވޭ. އޭގެ ބަދަލުގައި ބޮޑު އަދަދެއް ކަރަންޓްގެ ބަޖެޓް ބޮޑުވި ވަގުތު. ބިލިއަން ފުލުހުންގެ ބަޖެޓް ކަރަންޓްގެ ބަޖެޓުގައި ރައްޔިތުންގެ ޖުމްހޫރިއްޔާ ކަނޑައެޅުމަށް

ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ބޭނުންވީ ހިނދަކު ބޭނުން ޕްރޮޖެކްޓްތަކަށް ކަނޑައެޅުމަށް ޖަހައި، ބޭނުން ކަމެއް ކުރުމަށް ޖަހައި މި އޮތީ ބަޖެޓުގައި ކަނޑައެޅިފައި. އިޙްތިރާމްގިރި ރައީސް؛ މިއީ ގައުމުތަކުގައި ބަޖެޓު ކަނޑައަޅާ ގޮތެއް ނޫން އިޙްތިރާމްގިރި ރައީސް. އޭގެ ބަދަލުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ ކުރިން ވެސް އަޅުގަނޑު ދެންނެވިހެން ސިޔާސީ ދާއިރާއަށް ވެސް ބަޖެޓު އަދަދެއް ކަނޑައަޅާފައި މިވަނީ. އެއީ ސިޔާސީ ދާއިރާގެ ހިންގަން ތިއްބަވާ ފަރާތްތަކަށް ގުޅުވިފައިވާ ބަޔަކު ބޭނުންވާ ކަމަކަށް ބަދަލުވެގެން. މުޅި ދައުލަތުގެ ޚަރަދުގައި ފައިސާދައްކައި ކޮރަޕްޝަނާއި ރިޝްވަތުގެ އާންމުވެފައި އިޙްތިރާމްގިރި ރައީސް. ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލާ އިރު އަޅުގަނޑުމެން ފެނިގެންނުދަނީ މިއަދު ސްކޫލުތަކުގެ ޗެއަރުން އިންނަން ގޮނޑި، މޭޒު، ލެބޯޓަރީ ނެތް އިޙްތިރާމްގިރި ރައީސް. ރަނގަޅުކުރެވޭ އާސް ހަރުކާށި ކަރަންޓް ނުލިބިގެން އޭސީ ބޭނުންކުރުމުގައިވެސް އިޙްތިރާމްގިރި ރައީސް. ސިޔާސީ ދާއިރާއަށް އެންމެ އަސާސީ ކޮންސެޕްޓުތަކުގެ އިޙްތިރާމްގިރި ރައީސް، ސިޔާސީ މަޤާމުތަކުގައި ހިސާބުން. މިއީ ހަޤީޤަތް. ބޭރުން ނުލިބޭ ތަފާތު އަދި އިންތިޙާބު މަޢުލޫމާތު ގޮތަށް އިޙްތިރާމްގިރި ރައީސް. ދެން ދިރުން ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން ދައުލަތް ކުރާ މިސާލެއް އެކަމަ ހުރިގޮތަށް ކާބޯތަކެތި އަޅުގަނޑުމެން އެ ވާހަކަ ދައްކާނީ ބަހައިގެން ބޭނުންތެރިކަމުގައި އިޙްތިރާމްގިރި ރައީސް، ބޮޑެތި ތަފާތުތަކެއް...

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިޙްތިރާމްގިރި މެންބަރު. މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިޙްތިރާމްގިރި މެންބަރު ސަޢުދުﷲ ހިލްމީއަށް.

ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ސަޢުދުﷲ ހިލްމީ ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިޙްތިރާމްގިރި ރައީސް. ދައުލަތުގެ 2027 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް ވާހަކަދެއްކުމާ އިދި އަޅުގަނޑަށް ފުރުޞަތުދެއްވީ ކަންބޮޑުވުމެއް އެބަ ހުރި. އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓު ދިރާސާކުރި ކޮމިޓީން ވަނީ ދައުލަތުގެ ކަމާ ބެހޭ ހުރިހާ ފަރާތްތަކާ މަޝްވަރާކުރައްވައި އެ ބަޖެޓުގެ ތަފާ އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓު ދިރާސާކުރީ ހަމަޖެހިގެން. އިޙްތިރާމްގިރި ރައީސް؛ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް އަންދާޒާކުރެވޭ ބަޖެޓެއް. އެ ބަޖެޓު މިހާ އަދަދަށް ހަރަދު ވެސް އަންދާޒާކުރެވޭ އަދަދެއް. ބަޖެޓު މައުލޫމާތު ދެއްވަން ވަގުތުގައިވެސް ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން ވާހަކަދެއްކެވި ހަރަދު ހިސާބުކުރަން. އަޅުގަނޑުމެން ހަރަދު ހިސާބުކުރަން ބޭއް އިޤްތިޞާދުގެ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑުމެން ހަރަދު ކުރެވޭނެ ގޮތް އިޤްތިޞާދީ ފަދަ އެއް ބޮޑެތި ރުފިޔާއެއް ހަރަދުކުރެވޭ ވާހަކަ. ބޭނުން ވާހަކަ. އިޤްތިޞާދީ ގޮތުގައި މި ދެ ފައިސާއަކީ ރައްކާތެރިކަން ދެވޭ ފައިސާއެއް. އޭގެ ތެރޭގައި ކާނީ ސަރަހައްދީ، އިޤްތިޞާދީ ސަރަހައްދީ، ތުއްތު ސަރަހައްދާ މިކަންކަމުގެ އަށަށް ސަރަހައްދީ

އެބަ ދެވޭ. އެއީ ހަޤީޤަތުގައި ސީދާ ރައްޔިތުންނަށް ދެވޭ އެއްޗެއް. ދެން އަޅުގަނޑު ހިތްވަރާ އަޅުގަނޑުމެންގެ އިދާރާ ޒީރޯން، އެމް.ޑީ.ޕީން ބޭނުންކުރި ނޫންނަމަ ހަރަދު ކުރެވުނުގޮތުގެ ގޮތުން ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް. މިސާލަކަށް އެ ބާފުތުންގެ ދުވަސްވަރުގައި ދައުލަތުގެ ވަޒީފާތަކަށް ވެއްދި މީހުން ވަކިކުރަން ބޭނުންވެއްޖެ ނޫންނަމަ މުސާރަ ކުރެއްވުމުގެ ގޮތުން. ނުނިމިގެން ސަރވިސްގެ ގޮތުގައި މި ދޭ ޚަރަދާ ކުރެވުނުމަށް، ކަނޑައެޅުމަށް ބަޖެޓުގައި ނޫނިއްޔާ އެ ބާކީވުން. އެކަމަކު އެހެން އެއްޗެއް ކަމެއް ނިޔަތް މި ވިޔަފާރި މީހަކު ކަމެއް ކުރިން، އެހެން ކަމެއް ނިޔަތްކުރުން. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ސަރުކާރާ ނުވަތަ އެއްޗެއް ރަނގަޅަށް ނިސްބަތްވާ ޖަވާބު ރަނގަޅުވާނެ. ޖަވާބު ރައްޔިތުންނަށް ވާ އިރު އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެ ރަށެއްގައި ބަނދަރު ހަދަންޖެހޭ، ކޮންމެ ރަށެއްގައި މިސްކިތް އަޅަންޖެހޭ، ކޮންމެ ރަށެއްގައި ހޮސްޕިޓަލް އަޅަންޖެހޭ އަދި އެހެން ގޮސް ކޮންމެ ރަށެއްގައި އެބައި ކަމެއް ކުރަންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިތާ އެއްކޮޅަށް އަޅައިބަލާ އިރު އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުހުރޭ ބަޖެޓުގައި ޖާގައެއް އެ ހުރިހާ ރަށްރަށަކަށް ހުރިހާ ކަމެއް ކުރާން ޖާގައެއް. ކުޑަ ރަށެއް، ބޮޑު ރަށެއް ނުބަލައި އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރީމަ ދެން ވާގޮތަކީ ހަރަދު ފުދިބައިދިގެން އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭނީ މަސައްކަތްތަކެއް ހުއްޓައިލަން ނޫނީ މަސައްކަތްތައް ހުއްޓުވައި ހުސްނަންޖެހޭނީ. ކުރަންޖެހޭ ހަރަދުތަކާއި ނުކުރެވޭ. އަޅުގަނޑުމެން ކުރަން މަސައްކަތްތަކުރަންޖެހޭނީ ހަމަގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތިބޭ އެއްކަލަށް ބަލައިގެން އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް ގެންދަންޖެހޭނީ. އެހެންނަމަވެސް، ކުޑަ ރަށެއް، ބޮޑު ރަށެއް ނުބަލައި މަސައްކަތްތަކުރުމުގެ ނިޒާމަކަށް ވަނީ އޭގެ ގޮތުން ވަރަށް ބޮޑު ގެއްލުމެއް ކުރިމަތިވެފައި. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންނަކީ ވަރަށް ބަސްއަހާ، ވަރަށް ވިސްނުންތޫނު އަދި ހުނަރުވެރި ގަބޫލުކުރާ ރައްޔިތުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ހާލަތުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަންތައްތައް އެ ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަނޑުމެން ފުރިހަމައަށް ކިޔައިދެވިގެން އެ ބޭފުޅުން އެކަން ގަބޫލުކުރައްވާފައި ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ. އިޤްތިޞާދީ ރިފޯމް؛ ސަރުކާރާ އެއްގޮތަށް އަދި ފުރުޞަތު ކަންތައްތައް ކުރިއަށްގެންދަން، އިޤްތިޞާދީ ކަންތައްތައް ކުރިއަށްގެންދަނީ ކަނޑައެޅިފައިވާ ކަންކަމަށް ވިޔަސް އެކަމަކު ސަލާމަތެއް ހިފެހެއްޓުމުގެ ކުރިން އެކަމަކު ރީތި ކުރަން ވީއްލަވާ އެއީ ގަބޫލު ކުރެވޭ އަދި ކާމިޔާބު ރަނގަޅު އިޤްތިޞާދީ ރިފޯމް. އެއީ ހަރަދުގެ ގޮތުން ބަލާ އިރު ވަރަށް ބޮޑު ހަރަދެއް. އެހެންނަމަވެސް، އަހަރަށް ކޮންމެ ސަރުކާރަކުން ހާއްސަކޮށް މި ސަރުކާރުން ވެސް ވަރަށް އަޑުހެރުން ރައްޔިތުންނަށް ހިދުމަތްދިން ބޭނުންކުރެވޭ. އެހެންނަމަވެސް، އެކަން ކުރަވައިދޭ އިޤްތިޞާދީ ރިފޯމް، ތިމާގެ ކުރެވޭން. ކުރިއާ ކަމެއް ވެއްޖޭ. އެ ވިޔަސް ނޫނީސް އެކަން ކުރަވައިދޭ ގޮތެއް ސަތޭކަ އިޤްތިޞާދީ ރިފޯމް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަރަދުތައް މި ކުރި ގޮތަށް ސަރުކާރުން އޮފީސް އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރެވި އަދި ބަޖެޓުން ދައުލަތުގެ ބަދަލުގައި ބޮޑުބަސް ދީފައި ހުރި ދަރަނިތަކެއް ނުދެއްކި ދޫކޮށްލާފައި ހުރި ދަރަނިތައް. ބަޖެޓުގެ ގޮތުން ހަރަދުތައް ކުރުމަށް އެއީ އެކަން ރަނގަޅު އިޤްތިޞާދީ ރިފޯމް، މި ދަރަނިތައް ދެއްކުމަށް ހިލޭ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ބަޖެޓު މަސައްކަތުގައި ދަރަނިތައް މިނިސްޓަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މައުލޫމާތު ދެއްވާފައި ވާ ގޮތުން މި އަހަރުގެ ބަޖެޓާ މެދު ނުނިމި ކުރި މަސައްކަތް ނިންމާ ބަޖެޓުގެ ކަމަށް. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑުމެންނަށް

ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި ފައިސާއާ މިހާރު މަސައްކަތް ފަށާފައި ހުރި ގިނަ ޕްރޮޖެކްޓުތަކެއް މި އަންނަ އަހަރު ނިމިގެންދާނެ. ނިމިގެން ދިއުމުން އާދޭ ފައިދާ ސީދާ ރައްޔިތުންނަށް ކުރަމުންދާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަޖެޓް ބޮޑު ގޮތުން އެކި ވައްތަރުވައްތަރު ވާހަކަ ދެއްކިދާނެ. އެކަންކަމަށްވެސް، ވައްތަރުވައްތަރު ވާހަކަދައްކާ އިރު ކިޔަނީއޭ މިވަނީ ބައްލަވައިލައްވާ. ކިޔަންތުގެ ރަށްރަށުގެ ކަމުގެ ކުރިއަށް އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން އަދި ޝުކުރު ކަންތައްތަކާއި ސަރުކާރު ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމައެކަނި ކުރިއަށްދާނެ. އެއީ ކާރިސާ ސަރުކާރުތަކުން ވެސް އެ ކަންތައްތައް ކުރަނީ އެގޮތަށް. އެކަންކަމަށްވެސް، ކާރިސާ ސަރުކާރުކުރުން ވެސް ބަލާނީ އެ ސަރުކާރުކުރުން އެކަމުގެ ރަނގަޅުކަން އެނގޭނެ ކުރެވޭނީ. އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ސަރުކާރުން ވެސް ވަރަށް ބޭނުން ބަލާ އެއަށް އެކަމުގެ ރަނގަޅުކަން އެ ފަހިވާ ބޭނުންކުރެވޭނެ ކިރިޔާކަންތައް. މުވައްޒަފުންނަށް ހަރުދަނާކުރަން ކަމުގައި ވީ ކަމުގައި ވިޔަސް އޭރު ހަމަ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އެ ފައިދާ ހަރުދަނާކުރުން ދެނީ. ސަރުކާރުގެ ގޮތުގައި ހަރުދަނާކުރި ކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް އެ ފައިދާ ހަރުދަނާކުރުން ސީދާ ރައްޔިތުންނަށް. އެހެންވީމާ، އެއްގޮތަކަށް ވެސް ރައްޔިތުންނާ ކުރެވޭ ކަންކަމަކަށް ފައިދާ ހަރުދަނާކުރާ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ގެނައުމަށްޓަކައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންކަމުން، ބަޖެޓް މި އާދެ ގޮތަށް ފާސްކުރުމަށް އަޅުގަނޑު އެދޭ ވަރަށް ބާރު އެދުމެއް. އަޅުގަނޑު ކޮމިޓީގައި ވެސް ފާސް ބަޖެޓް މިގޮތަށް ފާސްކުރުމަށް ވޯޓުދިނީމައި. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަނީ މި ފާހެއް ވެސް މި ބަޖެޓް ގެނު އެގޮތަށް ނިމިގެންދާނެ ކަމަށް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

ނިންމުން

ރިޔާސަތުން ފާހަގަކުރެއްވުން:

އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ހުސްވަގުތުގެ ކޮށްތަކެއް ނެތް ވަގުތު ވެސް ޖެހުނީ. އަދި ހަމައެއާއިއެކު، އަޅުގަނޑު މަސައްކަތްކުރި ބަޖެޓް ރިޕޯޓު އިތުރަށް ދިރާސާކޮށްލައިފިން މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން ބަރާބަރު ޕްރޮޕޯޝަނަލްތަކުގެ ގޮތުން. އެހެންވީމާ، މިއަދުގެ މިހާރުގެ ބައި އިތުރު އެދިވަޑައިގެންފައި ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން އެބަ ތިއްބެވި. އެހެންވީމާ، މިއަދު އިތުރަށް އެ ބޭފުޅުންނަށް ފުރުޞަތުދެވިފައިވާ ގޮތުން އަޅުގަނޑު މަސައްކަތްކުރަނީ މިއަދުގެ ޖަލްސާ މިހާރު ނިންމާލަމަށް. ދެން މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާއެއް އޮންނާނީ 24 ނޮވެންބަރު 2026 ވާ އަންގާރަ ދުވަހު ހެނދުނު 9:00 ގައި.

والحمد لله رب العالمين. ވަބިއްސަލާމް ނިމުނީ.